

Nr 178.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m.; given Stockholms slott den 19 mars 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga härvid fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m.,

dels antaga härvid fogade förslag till

1. förordning om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, samt

2. förordning angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag**med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete
av vissa tjänstepliktiga m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vid bestämmande av ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar skall, där olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen ådragits under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmäles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, den försäkrades årliga arbetsförtjänst anses icke understiga tvåtusentrehundra kronor.

2 §.

Arbetsgivare är pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erlægga det tillägg till försäkringsavgift, som må föranledas av vad i 1 § stadgats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, men äger icke tillämpning om olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen yppats före lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Förordning

om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada,
ådragen under fullgörande av tjänsteplikt.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Där någon under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmåles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, skadas till följd av olycksfall eller annorledes ådrager sig sjukdom, skall, med nedan i 2 § angivna undantag, ersättning utgivas av allmänna medel.

Fullgörande av tjänsteplikt skall anses vara för handen endast under tid, då den tjänstepliktige för sådant ändamål uppehåller sig på sin arbetsplats eller därtill hörande förläggning eller då den tjänstepliktige är stadd på färd till eller från arbetsplatsen eller förläggningen samt färden föranledes av och står i omedelbart samband med tjänsteplikten.

I avseende å ersättning enligt denna förordning skola, där ej annat följer av vad nedan stadgas, bestämmelserna i förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 §.

Denna förordning äger icke tillämpning å tjänstepliktig, vilken jämlikt 2 § andra stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke är att anse såsom arbetare.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej, om ersättning i anledning av olycksfallet eller sjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Ersättning skall ej heller utgå enligt denna förordning i den mån motsvarande ersättning utgives enligt förordningen angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

3 §.

Den skadade eller sjuke är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren må tillkalla.

4 §.

I 6 § första stycket 1) a) förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, angivna ersättningar utgivas från tiden för olycksfallet eller sjukdomens yppande. Övriga i 6 § första stycket nämnda förordning angivna ersättningar utgivas, under där omförmälda förutsättningar, från och med dagen efter olycksfallet eller sjukdomens yppande.

5 §.

Den skadades eller sjukas årliga arbetsförtjänst beräknas efter de grunder, som stadgas i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete; dock skall, där den årliga arbetsförtjänsten understiger tvåtusentrehundra kronor, densamma beräknas till detta belopp.

6 §.

Beredes den skadade eller sjuke vård å sjukvårdsanstalt, skall rörande avdrag å sjukpenning gälla vad i 10 § förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, stadgas; där den ersättningsberättigade icke har försörjningsplikt, som angives i sagda paragraf, skall dock avdrag göras med hälften av sjukpenningen.

7 §.

Kan ej genast avgöras, huruvida ersättning av allmänna medel skall utgå men sannolika skäl därtill finnas eller huruvida ersättning skall utgå från riksförsäkringsanstalten eller från sådant bolag, som i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete sägs, må riksförsäkringsanstalten kunna besluta om åtgärder för den skadades eller sjukas vård samt utgiva ersättningar; skolande ersättningar i förstnämnda fall utgivas provisoriskt och utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättningen bestämmes till lägre belopp eller ersättning finnes icke böra utgå.

8 §.

Gällande bestämmelser rörande tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, skola lända till efterrättelse jämväl beträffande tillämpning av denna förordning å tjänstepliktiga, vilka anställts hos staten som tjänstepliktberättigad arbetsgivare.

9 §.

Rörande skyldighet för den skadade eller sjuke att lämna arbetsgivare eller arbetsföreståndare underrättelse om skada eller sjukdom samt för arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att göra anmälan därom till riksförsäkringsanstalten ävensom beträffande påföljd för underlåtenhet att göra sådan anmälan samt för lämnande av vederligen oriktigt meddelande däri skola bestämmelserna i 20, 21 och 34 §§ lagen om försäkring för olycksfall i arbete äga motsvarande tillämpning.

10 §.

De närmare föreskrifter, vilka, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Har olycksfall inträffat eller sjukdom yppats före förordningens ikraftträdande, skall ersättning i anledning därav, efter därom hos riksförsäkringsanstalten gjord ansökan, utgivas med tillämpning av stadgandena i denna förordning, i den mån icke motsvarande ersättning skall utgå jämlikt i 2 § omförmälda författningar.

Förslag
till
Förordning
angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931
(nr 280) om erkända sjukkassor.

Härigenom förordnas, att 31 § förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

31 §.

I erkänd — — — om invalidunderstöd.

Vid sjukdom, därför den sjuke är berättigad att erhålla ersättning jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller enligt gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring (hemvärns-tjänstgöring), tjänstgöring vid luftskyddet, luftskyddsövning eller fullgörande av tjänsteplikt, må sjukpenning från erkänd sjukkassa utgivas med högst det belopp för dag räknat, varmed den sjukpenning han tillförsäkrat sig från kassan överstiger den ersättning för dag räknat, vartill han sålunda är berättigad.

—————

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

—————

¹ Senaste lydelse se SFS 1941:507.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 26 februari 1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFÖRSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

Inledning.

Enligt kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, åligger det varje svensk man, som är född nämnda år, att i enlighet med de föreskrifter, vilka statens arbetsmarknadskommission meddelar, antaga och utföra sådant arbete i skogsbruk eller torvhantering, som hans kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva, ävensom arbete, som erfordras för inkvartering och utspisning av dem, som sysselsättas i skogsbruk eller torvhantering.

Om tjänstepliktigs anställning hos tjänstepliktberättigad arbetsgivare skall jämlikt 22 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, där ej i lagen annat föreskrives, gälla vad som enligt lag, avtal eller sedvänja gäller för frivillig arbetsanställning av ifrågavarande slag. Härav följer att, enär annat ej föreskrivits, lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete samt lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar äga tillämpning, om någon under arbete enligt bestämmelserna i kungörelsen drabbas av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom.

I skrivelse den 30 december 1942 har statens arbetsmarknadskommission anført, att såvitt anginge ifrågavarande tjänstepliktiga vissa särskilda bestämmelser syntes påkallade beträffande ersättningarnas storlek och försäkringsskyddets omfattning. Inom kommissionens kansli hade utarbetats en promemoria angående ersättning för skada genom olycksfall samt för sjukdom, ådragen under arbete enligt förenämnda kungörelse. Över promemorian hade yttrande avgivits av riksförsäkringsanstalten. Kommissionen hemställde i skrivelsen, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag till bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med vad i promemorian angivits med de ändringar, som kunde föranledas av riksförsäkringsanstaltens yttrande samt vad kommissionen i sin skrivelse anført.

Innan nu ifrågavarande spörsmål närmare behandlas synes en redogörelse i korthet böra lämnas för vissa författningsbestämmelser, som i förevarande sammanhang äro av intresse.

Gällande författningsbestämmelser.

Enligt *lagen om försäkring för olycksfall i arbete* är i huvudsak envar arbetare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet (1 §). Någon definition av begreppet olycksfall i arbete har emellertid icke intagits i lagen. Enligt motiven till densamma ansågs en definition lätt komma att alltför snävt begränsa lagens räckvidd, utan att de vid gränstillfallens bedömande mötande svårigheterna kunde väntas bli undanröjda. Genom särskild föreskrift har emellertid stadgats, att som olycksfall i arbete skall anses även olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med anställningen. Med skada genom olycksfall jämställs i vissa fall skada genom inverkan under högst några få dagar. Såsom arbetare enligt lagen anses, bland andra, ej den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe som av honom bestämmes, ej heller den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare, ej heller, där arbetet utföres för allenast en arbetsgivares räkning, dennes make och hemmavarande barn eller adoptivbarn i förhållande till honom (2 § andra stycket).

Försäkringen bekostas, med bidrag av statsmedel till administrationen, av arbetsgivarna (1 § sista stycket) och äger rum i riksförsäkringsanstalten eller särskilda för ändamålet bildade ömsesidiga arbetsgivarebolag (4 §). Besvär över försäkringsinrättningarnas beslut kunna anföras hos försäkringsrådet, som jämväl äger upptaga ersättningsärenden till prövning utan att besvär anförts (5 §, 33 §).

De viktigare ersättningarna enligt lagen äro vid sjukdomstillstånd sjukpenning och behandlingsersättning, vid invaliditet livränta samt vid dödsfall begravningshjälp och livräntor till efterlevande (6—9 §§). Sjukpenning utgår under förutsättning att av olycksfallet föranledd sjukdom varat mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet och att arbetsförmågan nedsatts med minst en fjärdedel samt utgives från och med dagen efter olycksfallet med ett i förhållande till den skadades tidigare arbetsförtjänst bestämt belopp. Maximibeloppet, 7 kronor för dag, utgår då den årliga arbetsförtjänsten uppgått till lägst 3,645 kronor. Lägsta sjukpenningen, som utgår då arbetsförtjänsten understigit 675 kronor, utgör vid förlust av arbetsförmågan 1 krona 50 öre för dag. Invaliditetslivräntan utgör vid förlust av arbetsförmågan i regel $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten, som beräknas till högst 3,900 kronor och lägst 450 kronor. Är arbetsförmågan endast nedsatt, dock med minst $\frac{1}{10}$, utgår livränta med motsvarande avkortade belopp. Begravningshjälpen utgör $\frac{1}{10}$ av den årliga arbetsförtjänsten, dock högst 390 och lägst 250 kronor. Efterlevandelivräntor tillkomma främst änka med $\frac{1}{4}$ av den årliga arbetsförtjänsten och barn under 16 år med $\frac{1}{8}$ av arbetsförtjänsten samt vidare föräldrar, som varit för sitt uppehälle väsentligen beroende av den avlidnes arbete, med tillhoppa högst $\frac{1}{4}$ av arbetsförtjänsten. Till sammans må efterlevandelivräntorna utgöra högst $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten, som även härutinnan beräknas till högst 3,900 och lägst 450

kronor. Nedsättning av ersättning till den skadade må äga rum bland annat om olycksfallet föranletts därav, att den skadade ej ställt sig till efterrättelse gällande anordning eller föreskrift om åtgärder för undvikande av olycksfall, såvida omständigheterna äro sådana, att den skadade därigenom måste anses hava gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, eller om den skadade varit berusad av starka drycker (25 §).

Beträffande tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag å arbetare, som användas till arbete för statens räkning under sådana förhållanden, att staten är att anse såsom arbetsgivare enligt nämnda lag, gälla särskilda bestämmelser i en *kungörelse den 30 juni 1942 (nr 678)*. Däri föreskrives, att ersättningarna skola utgivas direkt av statsmedel och att försäkringsavgifter därför icke skola erläggas för sådana arbetare.

Enligt *1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar* skall den, som jämlikt 1916 års olycksfallsförsäkringslag är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete, anses vara försäkrad jämväl för vissa uppräknade eller eljest närmare angivna yrkessjukdomar.

För fiskare gäller *förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall*. Fiskarförsäkringen är frivillig.

Stadganden av betydelse i förevarande sammanhang finnas jämväl i *förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, den s. k. militärsättningsförordningen. Ersättning utgår enligt denna icke blott för skada till följd av olycksfall under militärtjänstgöring (i fredstid) utan även i anledning av sjukdom, som ådragits under tjänstgöringen annorledes än genom olycksfall (1 §). Militärtjänstgöring anses hava varit för handen endast under tid, då den skadade för fullgörande av värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskriven ordning varit stadd på marsch eller annan färd eller då den skadade i annat fall än nyss nämnts varit stadd på färd till eller från militärtjänstgöringen samt färden föranletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen (2 § 2 mom.). Sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, skall anses ådragen under militärtjänstgöring, därest sjukdomen yppats under tjänstgöringen samt skälig anledning ej finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än tjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill, samt därest sjukdomen visserligen icke yppats under tjänstgöringen, men denna skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit till sjukdomen (19 §).

Ersättningarna enligt förordningen bestämmas, fränsett vissa särregler i fråga om sjukdomar, efter samma grunder som ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen (6 och 7 §§). Den årliga arbetsförtjänst, som skall läggas till grund för ersättningarnas storlek, har dock för de värnpliktiga bestämts till fixerade, av den civila arbetsinkomsten oberoende belopp, nämligen för vissa mera kvalificerade kategorier till 2,160 kronor och för övriga till 1,764 kronor (8 §). Sjukpenningen utgör för förstnämnda kategorier 4 kronor och för de övriga 3 kronor 50 öre.

Enligt en *förordning den 19 december 1941, nr 943*, skall, om i anledning av olycksfall eller sjukdom, som efter ingången av år 1941 drabbat värnpliktig, sjukpenning eller livränta utgår jämlikt militärsättningsförordningen, å sådan förmån utgå dyrtidstillägg motsvarande 30 procent av förmånens belopp. De förut omnämnda sjukpenningarna å 4 kronor och 3 kronor 50 öre äro därigenom höjda till 5 kronor 20 öre, respektive 4 kronor 55 öre.

Ytterligare må nämnas, att enligt *förordningen den 28 juni 1941 (nr 591) om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada*¹ familjebidrag må utgå till enligt militärsättningsförordningen ersättningsberättigad värnpliktig, å vilken krigsfamiljebidragsförordningen varit tillämplig under tjänstgöringen, för tid, varunder kroppsskadan medför nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften.

Slutligen må erinras om bestämmelserna i 31 § andra stycket² *förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukassor* att vid sjukdom, därför den sjuke är berättigad att erhålla ersättning jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller enligt gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring (hemvärnstjänstgöring), tjänstgöring vid luftskyddet eller luftskyddsövning, sjukpenning från erkänd sjukassa må utgivnas med högst det belopp för dag räknat, varmed den sjukpenning han tillförsäkrat sig från kassan överstiger den ersättning för dag räknat, vartill han sålunda är berättigad.

Arbetsmarknadskommissionens framställning.

I *den inom arbetsmarknadskommissionens kansli utarbetade promemorian* har omnämnts, att, enligt av kommissionen utfärdade tillämpningsföreskrifter till kungörelsen den 13 november 1942, den som ändock utförde skogsarbete (huggning eller körning) skulle undantagas från uttagning till tjänsteplikt, därest han på visst sätt styrkte, att han redan utfört huggning eller körning av viss omfattning. Oavsett om vana skogsarbetare komme att begagna sig av denna möjlighet att undgå tjänsteplikten eller icke, stode det klart, att det stora flertalet av de tjänstepliktiga vore ovana vid det arbete, som det ålades dem att utföra. Därigenom ökades givetvis risken för olycksfall. Vissa risker för att de tjänstepliktiga under utförande av arbetet skulle ådraga sig sjukdomar på annat sätt än genom olycksfall föreläge även. Efter erinran om innebörden av stadgandena i 22 § lagen om tjänsteplikt anfördes, att särskilda bestämmelser om ersättning för kroppsskada och sjukdom, ådragen under arbete enligt kungörelsen, syntes erforderliga.

Vidare har i promemorian omnämnts, att uttagning till tjänsteplikt komme att äga rum våren 1943, sedan de tjänstepliktiga i samband med inskrivning till värnpliktstjänstgöring registrerats för tjänsteplikt. Tjänsteplikten har emellertid kunnat fullgöras frivilligt i förväg redan under vintern 1942—43 av den

¹ Senaste lydelse se SFS 1942: 657, jfr SFS 1943: 22.

² Senaste lydelse se SFS 1941: 597.

som därom ingivit anmälan till vederbörande länsarbetsnämnd före den 1 januari 1943.

I detta sammanhang må lämnas följande uppgifter rörande frivilligt anmälda.

Hela antalet frivilligt anmälda utgjorde 20,006, av vilka 11,885 själva anvisat arbete för sig under det att 8,121 begärt anvisning av arbetsförmedlingen.

De anmälda fördelade sig på följande yrkesgrupper:

jordbruk	6,800	handel och samfärdsel	2,948
skogshushållning	1,850	husligt arbete	164
industri och hantverk	7,088	diverse arbeten	536
sjöfart och fiske	218	utan särskild utbildning	402

I promemorian har vidare påpekats, att de viktigaste skiljaktigheterna mellan 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1927 års militärsättningsförordning bestode däri, att enligt förordningen en vittgående ersättningsrätt föreläge även beträffande sjukdomar och att ersättningarna till de värnpliktiga icke stode i relation till deras vanliga arbetsinkomst.

Vad först anginge ersättningsbeloppens storlek omnämndes i promemorian, att det vid tillkomsten av 1927 års militärsättningsförordning framhållits, att de värnpliktigas ersättningar icke utan betydande praktiska svårigheter kunde göras beroende av deras förhållanden i det civila livet. Detta och andra skäl hade föranlett, att den årliga arbetsförtjänsten för dem upptagits till de förut omnämnda, fixerade beloppen. Även beträffande nu ifrågasvarande tjänstepliktiga gällde, att de ofta ej alls eller endast i ringa omfattning sysslat med lönearbete och att en beräkning av deras tidigare arbetsförtjänst därför måste bliva i hög grad vansklig. Ej heller borde arbetsförtjänsten i det för dem oftast ovana arbete, till vilket de uttagits enligt tjänstepliktslagen, vara ensamt utslagsgivande vid ersättningarnas bestämmande. Ersättningarna borde — enligt promemorian — lägst utgå med belopp, som ungefärligen motsvarade de lägsta ersättningarna till värnpliktiga enligt militärsättningsförordningen jämte därå utgående dyrtidstillägg. Detta resultat kunde lämpligen åvägabringas genom föreskrift, att den årliga arbetsförtjänsten icke finge beräknas till lägre belopp än 2,300 kronor. Vid denna arbetsförtjänst utginge hel sjukpenning med 4 kronor 50 öre för dag och livräntan vid total invaliditet med 1,533 kronor 34 öre för år. Motsvarande ersättningsbelopp till värnpliktiga i den lägre av militärsättningsförordningens båda klasser vore, inklusive dyrtidstillägg, 4 kronor 55 öre och 1,528 kronor 80 öre.

Beträffande ersättningsrättens omfattning har i promemorian framhållits, att det kunde vara tveksamt, i vad mån andra bestämmelser borde gälla för de tjänstepliktiga än för övriga arbetare med samma sysselsättning. Dock torde rätt till ersättning otvivelaktigt böra medgivas även med avseende på olycksfall, som drabbade tjänstepliktig under resa till eller från den ort, där tjänsteplikten skulle fullgöras. Särskild föreskrift i detta hänseende erfordrades sålunda, försåvitt icke anställningens tvångskaraktär ansåges kunna föranleda, att gällande bestämmelser tillämpades på sådant sätt. Emel-

lertid torde de särskilda förhållanden, under vilka nu ifrågavarande tjänstepliktiga uttoges, kunna anses motivera, att ersättningsrätten utsträcktes till att omfatta även sådana olycksfall, som kunde antagas äga orsakssamband med förläggningsförhållandena. En tillfyllestgörande definition å här avsedda olycksfall syntes knappast kunna uppställas. På grund härav torde bestämmelserna böra — i anslutning till militärsättningsförordningen — givas en sådan avfattning, att ersättning, därest ej särskilda omständigheter föreläge, skulle utgå för samtliga olycksfall, som inträffade under vistelse å arbets- eller förläggningsstället.

Med hänsyn till att här avsedda tjänstepliktiga komme att i stor utsträckning användas till ansträngande arbete under förhållanden, som väsentligt avveke från deras tidigare livsföring, torde rätt till ersättning även böra medgivas för sjukdomar, som de ådroge sig under arbetet på annat sätt än genom olycksfall. Bland de sjukdomar, som kunde väntas förekomma, syntes förutom de vanligare akuta infektionssjukdomarna böra nämnas sådana kroniska sjukdomar som lung- och hjärt- samt reumatiska sjukdomar, vilkas framträdande ej sällan finge sättas i samband med luftvägs- eller svalginflammationer. Vad särskilt anginge de tuberkulösa sjukdomarna vore även att beakta, att de tjänstepliktigas sammanförande i förläggningar, eventuellt tillsammans med annan arbetskraft, i ogynnsamma fall kunde utsätta dem för betydande smittorisk. Detta vore så mycket mera fallet, som lungtuberkulosen ofta förlöpte så smygande, att den sjuke först tämligen sent iakttog några sjukdomssymptom.

Rätten till ersättning i anledning av sjukdom syntes böra regleras i anslutning till stadgandena i 1927 års militärsättningsförordning. Såvitt anginge sjukdom, som yppats under tjänstgöring, kunde dessa stadganden anses innebära, att samband mellan tjänstgöringen och sjukdomen presumerades föreligga, varför mycket starka skäl krävdes för avvisandet av ersättningsanspråk. För ersättning i anledning av annan sjukdom förutsattes däremot enligt sakens natur, att skälig anledning till antagande av samband befunes föreligga.

Därest rätten till ersättning i anledning av skada eller sjukdom reglerades på det sätt, som föreslagits i promemorian, bleve här avsedda tjänstepliktiga i detta hänseende jämställda med värnpliktiga. Detta torde kunna anses vara motiverat, enär tjänsteplikten för dem vore i väsentliga avseenden jämförlig med värnpliktstjänstgöring. Det borde emellertid klart framhållas, att den föreslagna utvidgningen av ersättningsrätten sålunda betingades av de speciella förhållandena och icke kunde tagas till intäkt för att motsvarande bestämmelser skulle böra gälla även beträffande andra fall av tjänsteplikt.

Beträffande den författningstekniska lösningen av nu ifrågavarande spörsmål hava i promemorian framlagts tre alternativ.

Enklast vore att i särskild författning utfärda bestämmelser, att ersättning enligt i det föregående angivna grunder skulle utgivas av riksförsäkringsanstalten av statsmedel, i den mån icke motsvarande ersättning utginge enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen (*Alt. I*). Om detta alternativ har vidare anförts:

Riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen skulle i så fall hava att i vanlig ordning utgiva ersättningar enligt olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna och att upptaga i förstnämnda lag föreskrivna avgifter från arbetsgivarna. Anstalten skulle därtill hava att *dels* utgiva ersättningar i anledning av sådana olycksfall och sjukdomar, som icke omfattas av nämnda lagar, *dels* utbetala tillägg å sådana ersättningar, som enligt någon av lagarna bestämts efter lägre årlig arbetsförtjänst än 2,300 kronor. Det är påtagligt, att en sådan uppdelning av verksamheten på olika försäkringsinrättningar skulle vara förenad med mycket betydande olägenheter. Tvekan skulle i vissa fall kunna uppkomma, huruvida riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag hade att reglera ärendet, och försäkringsinrättningarna kunde komma att tillämpa olika praxis vid beräkandet av den årliga arbetsförtjänsten. Därtill kommer, att ersättning i vissa fall skulle utgå såväl från riksförsäkringsanstalten som från ömsesidigt bolag.

Sistnämnda olägenhet undvekes, om särskild bestämmelse utfärdades, att ersättningar enligt olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna i förevarande fall icke finge bestämmas efter lägre årlig arbetsförtjänst än 2,300 kronor (*Alt. II*). Enär de arbetsgivarna åvilande försäkringsavgifterna för tjänstepliktiga emellertid borde ungefärligen motsvara avgifterna för annan arbetskraft, torde en förutsättning för detta alternativs genomförande vara, att den ifrågasatta särbestämmelsen icke skulle föranleda någon avgiftsförhöjning av betydenhet.

Den i administrativt hänseende enklaste anordningen för ersättningarnas bestämmande vore, att riksförsäkringsanstalten finge reglera samtliga ersättningar (*Alt. III*). Härom har anförts i promemorian:

Då tillräckliga skäl knappast föreligga för att arbetsgivarna skulle befrias från dem åvilande skyldighet att vidkännas försäkringsavgifter för de tjänstepliktiga, lära arbetsgivarna (exklusive staten) enligt detta alternativ böra hava att till riksförsäkringsanstalten erlægga bidrag, motsvarande försäkringsavgifter och förvaltningsbidrag enligt olycksfallsförsäkringslagen. En dylik anordning, som innebär, att arbetsgivare med försäkring hos ömsesidigt bolag skulle hava att till riksförsäkringsanstalten erlægga avgifter för en grupp av sina anställda, torde föranleda vissa praktiska svårigheter. Det synes emellertid böra undersökas, huruvida icke dessa svårigheter, som sammanhånga med att försäkringsavgifterna i hög grad variera med hänsyn till arbetsföretagets läge och omfattning m. m., kunna begränsas genom att mera schablonmässiga grunder uppställas för bidragens beräkning.

Till ledning vid bedömandet av de olika alternativens för- och nackdelar hava vid promemorian fogats utkast till författningsbestämmelser. Nämnda utkast torde såsom bilaga (*Bilaga B*) få fogas till statsrådsprotokollet i förevarande ärende.

I promemorian har härefter lämnats redogörelse för det närmare innehållet i författningsutkastet. Jag återkommer därtill i det följande. Här må endast omnämnas några huvudpunkter.

Enligt alternativ I erforderliga bestämmelser hava sammanförts i en förordning om ersättning av statsmedel, som anknyter till 1927 års militärsättningsförordning. — Förordningens ersättningsbestämmelser böra — med hänsyn till dem, som komma att frivilligt fullgöra tjänsteplikten i förväg — äga tillämpning även i fall, som inträffat före ikraftträdandet.

Den enligt alternativ II erforderliga bestämmelsen angående den årliga arbetsförtjänstens beräkning vid tillämpning å de tjänstepliktiga av olycksfallsförsäkrings- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna torde med hänsyn till sin tillfälliga natur böra utfärdas i särskild lag, vilken icke bör äga tillämpning å äldre fall. Förordningen om ersättning av statsmedel överensstämmer med alternativ I frånsett vissa avvikelser, som ansetts böra följa därav, att olikhet mellan förordningen och ovannämnda lagar icke uppkommer med avseende på ersättningarnas storlek.

Enligt alternativ III erfordras jämväl bestämmelser till reglerande av arbetsgivarnas bidragsskyldighet. Dessa bestämmelser hava tillika med ersättningsbestämmelserna intagits i ett förslag till särskild lag. Förstnämnda bestämmelser (10 §) hava anknutits till stadgandena i olycksfallsförsäkringslagen om arbetsgivarnas skyldighet att erlägga avgifter. Alternativet förutsätter, att olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna icke skola tillämpas å nu ifrågavarande tjänstepliktiga. Erforderlig bestämmelse i detta avseende torde kunna utfärdas i den särskilda lagen, på sätt angivits i utkastet (11 §), eller ock införas som ett stadgande i 1 § olycksfallsförsäkringslagen, att ersättning på grund av försäkringen ej skall utgå i anledning av sådant olycksfall under fullgörande av tjänsteplikt, som föranleder rätt till ersättning enligt särskilda bestämmelser. I förra fallet bör måhända en ändring i 22 § tjänstepliktslagen vidtagas.

I promemorian har erinrats om att familjebidrag i vissa fall utginge till skadade värnpliktiga. Med hänsyn till nu ifrågavarande tjänstepliktigas ungdom syntes — enligt promemorian — något egentligt behov av motsvarande bestämmelser för dem icke förefinnas. Att märka vore även, att de tjänstepliktigas årliga arbetsförtjänst kunde beräknas till högre belopp än 2,300 kronor och att de därför kunde komma i åtnjutande av väsentligt högre ersättningar än motsvarande värnpliktiga. Emellertid syntes möjlighet för utgivande av ersättningstillägg till tjänstepliktig med försörjningsskyldighet böra hållas öppen. Med hänsyn till den ringa omfattning, vari tilläggen kunde förväntas ifrågakomma, syntes det vara lämpligt, att arbetsmarknadskommissionen finge bestämma tilläggen efter summarisk behovsprövning i anslutning till de grunder, som komme att tillämpas beträffande familjetilläggen under tiden för tjänstepliktens fullgörande. Kungl. Maj:t syntes böra utverka riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter rörande tilläggen ifråga.

Slutligen har i promemorian omnämnts, att en utvidgning av de förut återgivna bestämmelserna i 31 § andra stycket sjukkasseförordningen till att avse även ersättningar till tjänstepliktiga enligt promemorieförslaget icke torde erhålla stor praktisk räckvidd. Detta gällde särskilt i fråga om alternativen I och II, som ju innebure, att ersättningarna vid olycksfall i arbete skulle utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen och sålunda redan omfattades av 31 § sjukkasseförordningen. Därest emellertid full likformighet skulle anses böra komma till stånd, syntes stadgandet i sjukkasseförordningen böra utvidgas till att omfatta jämväl »ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt».

I sitt yttrande över promemorian har *riksförsäkringsanstalten* rörande frågan om utökat försäkringsskydd för nu ifrågavarande tjänsteplik-

tiga erinrat därom, att dessa i stor utsträckning torde sakna vana och erfarenhet i fråga om skogsavverkning — varom huvudsakligen vore fråga — varför arbetets art för dem måste anses särskilt både ansträngande och riskfyllt. I sistnämnda hänseende finge även framhållas, att de tjänstepliktiga i likhet med de värnpliktiga komme att i allmänhet sammanföras i grupper eller förläggningar (kaserner), ofta måhända tillsammans med främmande arbetskraft, vilket givetvis i fråga om infektionssjukdomar av skilda slag såsom scharlakansfeber, påssjuka, lung- och reumatiska m. fl. sjukdomar kunde utsätta de tjänstepliktiga för risken av sådan smitta. Det låge därför nära till hands att beträffande ifrågavarande kategori av tjänstepliktiga i stort sett jämställa dem med värnpliktiga, vilka med hänsyn till sin tjänstgöring under särartade förhållanden vore försäkrade icke allenast vid kroppsskada till följd av olycksfall under tjänstgöringen utan även på grund av infektions- och andra sjukdomar, ådragna under dylik tjänstgöring. Även om tveksamhet kunde råda, huruvida ifrågavarande tjänstepliktiga borde tillförsäkras ett utökat försäkringsskydd, syntes dock starka skäl tala därför. Riksförsäkringsanstalten tillstyrkte därför, att skydd för olycksfall och sjukdom skulle beredas dem.

Beträffande valet mellan de i promemorian framlagda olika alternativen till författningsbestämmelser har riksförsäkringsanstalten anført:

Enligt det första alternativet skulle ersättningen till tjänstepliktig, som är försäkrad enligt olycksfallsförsäkringslagen i ömsesidigt bolag och som skadats genom olycksfall, komma att regleras i vissa fall av bolaget, i andra fall av riksförsäkringsanstalten och i många fall såväl av riksförsäkringsanstalten som av bolaget. En sådan anordning synes ur skaderegleringssynpunkt icke tillfredsställande, då den skulle kunna leda till försening av skaderegleringsarbetet och i vissa fall onödigt dubbelarbete. Vid genomförandet av ett förslag med rätt till ersättning i den omfattning och av den innebörd, varom här är fråga, måste givetvis stor vikt fästas såväl härvid som i övrigt till möjligheterna att kunna vid inträffande sjukdom eller annan kroppsskada snabbt och effektivt omhändertaga skadade och utgiva ersättningar.

Det tredje alternativet, enligt vilket riksförsäkringsanstalten skulle reglera samtliga ersättningar, måste ur skaderegleringssynpunkt anses enklast att genomföra och innebära bestämda fördelar. Alternativet möter emellertid betänkligheter ur försäkringssynpunkt på grund av de särskilda bidrag till riksförsäkringsanstalten, som skulle påläggas arbetsgivare med sysselsättning av tjänstepliktiga, vare sig de vore försäkrade i ömsesidigt bolag eller i anstalten. Enligt anstaltens uppfattning bör därför detta alternativ ifrågakomma endast under den förutsättning, att staten åtager sig att svara för samtliga kostnader och att således nyssnämnda särskilda bidrag från arbetsgivarna bliva obehövlige.

Däremot synes det andra alternativet med vissa modifikationer erbjuda en framkomlig väg att med bibehållande av arbetsgivarnas skyldighet att bekosta olycksfallsförsäkringen för de tjänstepliktiga ernå en ur såväl skadereglerings- som försäkringssynpunkt tillfredsställande anordning.

I fråga om författningsbestämmelsernas tillämpningsområde anför riksförsäkringsanstalten — härmed åsyftande en modifikation av alternativet II — att anstalten tänkt sig, att såsom olycksfall i arbete skulle

anses även olycksfall, som inträffade under resa från hemorten till förläggningen vid arbetets början och återresa vid arbetets slut även som vissa olycksfall, som inträffade i eller vid förläggningen, men som enligt olycksfallsförsäkringslagen ej ansåges såsom olycksfall i arbete. Detta skulle innebära, att riks-försäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen i samma ordning, som eljest enligt nuvarande försäkringssystem ägde rum, skulle utgiva ersättningar och upptaga försäkringsavgifter härför av sina respektive arbetsgivare. — Redan nu gällde, att olycksfall, som inträffat under annan resa till eller från arbetsplatsen än den dagliga färden, under vissa särskilda förhållanden ansåges omfattade av försäkringen. Med hänsyn till de speciella förhållanden, som föreläge vid skogsarbetarnas förläggning i skogskojor, fäbodrar, baracker och dylikt i ödemarken gällde vidare enligt praxis detsamma med avseende å deras s. k. provianterings- eller därmed jämförliga färder till hemmet eller provianteringsstället. Ur kostnadssynpunkt torde en sådan anordning icke vara av större betydelse.

Vad angår beräkandet av den årliga arbetsförtjänsten anför riks-försäkringsanstalten:

I promemorian har ifrågasatts, att nu ifrågavarande tjänstepliktiga icke skulle beredas lägre ersättning än som ungefärligen motsvarar, vad en värnpliktig för närvarande lägst erhåller. I enlighet härmed har föreslagits, att den årliga arbetsförtjänsten skulle beräknas till lägst 2,300 kronor.

Den lägsta arbetsförtjänsten för värnpliktig är beräknad till 1,764 kronor, varvid sjukpenning vid fullständig arbetsförmåga utgår med 3 kronor 50 öre per dag. Härå utgives, liksom vid invaliditets- och dödsfallsersättning, dyrtidstillägg med 30 procent. Detta är emellertid fastställt endast till och med utgången av år 1943 och är därefter beroende på förnyad prövning.

Med hänsyn härtill och då de ifrågavarande tjänstepliktigas arbetsförtjänst i förevarande arbete jämväl skulle komma i betraktande vid densamma fastställande i den mån, densamma inom en viss övre gräns överstiger eventuellt föreskrivna minimiarbetsförtjänst, synes här ej fullt samma skäl behöva göras sig gällande som beträffande de värnpliktiga.

I betraktande jämväl av de ökade kostnader, som ett genomförande av den föreslagna minimiarbetsförtjänsten kan tänkas medföra för arbetsgivarna, synes det kunna ifrågasättas, om icke densamma skulle kunna sättas lägre än som föreslagits och härvid i fråga om olycksfall lämpligen till ett avrundat belopp, jämnt delbart med 12, eller förslagsvis 2,100 kronor. Vid fullständig arbetsförmåga skulle sjukpenningen härvid komma att utgå med lägst 4 kronor om dagen.

Beträffande arbetsförtjänstens beräkning i fråga om ersättning vid infektions- eller annan sjukdom än enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomslagarna vill riks-försäkringsanstalten ifrågasätta, huruvida icke — för ernående härutinnan av överensstämmelse med vad som gäller för de värnpliktiga enligt militärsättningsföreläggningen — arbetsförtjänsten bör fixeras till förutnämnda belopp 1,764 kronor jämte å därvid utgående ersättning dyrtidstillägg enligt samma grunder, som gälla beträffande de värnpliktiga, eller för närvarande 30 procent.

I fråga om de ökade kostnader för arbetsgivarna, som den nu skisserade anordningen skulle komma att föranleda, har riks-försäkringsanstalten framhållit, att dessa kunde antagas bli obetydliga i jämförelse med

den kostnadsökning, som måste uppkomma genom anlitaudet i den utsträckning, varom här vore fråga, av vid arbetet ovan arbetskraft.

Riksförsäkringsanstalten har vidare förklarat sig anse, att den ifrågasatta författningen icke borde givas retroaktiv verkan, då tjänstepliktig, varom nu vore fråga, frivilligt fullgjort tjänsteplikten i förväg och därunder i vanlig ordning varit berättigad till ersättning enligt gällande olycksfall- och yrkessjukdomslagar.

En ledamot i riksförsäkringsanstalten¹ har i detta sammanhang anført:

Skulle en sådan anordning, som den nu tillämnade med utvidgad försäkringsplikt enligt olycksfallsförsäkringslagen — vilken ju skulle kunna anses i olycksfallsförsäkringsavseende komma att försätta de nu ifrågavarande tjänstepliktiga i en i förhållande till vissa andra arbetare med arbete under liknande omständigheter för gynnad ställning — ej anses lämplig, återstår den möjligheten att, såsom arbetsmarknadskommissionen avser i alternativ II, ersättning i dessa fall utgives av statsmedel såsom vid sjukdom av annan anledning än olycksfall. I så fall skulle även de tjänstepliktiga, som vid ikraftträdande av eventuell lagstiftning i detta ämne redan drabbats av olycksfall, som här avses (emedan de frivilligt anmält sig), kunna bli delaktiga av rätten till ersättning.

Beträffande några detaljspörsmål har riksförsäkringsanstalten anført:

Med hänsyn till de särskilda svårigheter, som administrativt sett äro förknippade med genomförandet av förslaget, i vad detsamma avser ersättning för infektions- och andra sjukdomar än som äro föranledda av olycksfall eller yrkessjukdom enligt därom gällande lagar, ifrågasättes möjligheten av att under tid för tjänstepliktens fullgörande införa en särskild karenstid av exempelvis 6 dagar, under vilken tid ingen ersättning från riksförsäkringsanstalten skulle utgå. Detta under förutsättning att de tjänstepliktiga härunder i annan ordning på statens bekostnad erhålla ungefärligen motsvarande ersättningar.

I samma syfte anser riksförsäkringsanstalten det vidare erforderligt, att en bestämmelse i den föreslagna nya författningen måtte intagas, motsvarande 13 § andra stycket i olycksfallsförsäkringslagen och innebärande möjlighet för riksförsäkringsanstalten att under vissa förutsättningar provisoriskt meddela beslut om ersättning utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättningen bestämmes till lägre belopp eller finnes icke böra utgå.

Enligt vid remissen fogat utkast till författning skall ersättning jämlikt de föreslagna bestämmelserna ej utgå, i den mån motsvarande ersättning utgives enligt fiskarförsäkringsförordningen. Häremot har riksförsäkringsanstalten icke någon erinran att göra. Fall torde nämligen kunna ifrågakomma, då försäkrad fiskare i samband med fullgörande av tjänsteplikt träffas av olycksfall under sådana förhållanden, att han är berättigad till ersättning för skadan jämlikt 3 § i nämnda förordning (olycksfall i arbete). Däremot synes det anstalten, som om försäkring för olycksfall utom arbetet icke skulle kunna medföra rätt till ersättning vid olycksfall, som inträffa under fullgörande av tjänsteplikt.

Slutligen torde stadgandet i 31 § andra stycket sjukkasseförordningen böra kompletteras att avse jämväl ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av arbete enligt lagen om tjänsteplikt.

Statens arbetsmarknadskommission har därefter i sin skrivelse den 30 december 1942 förklarat sig vilja, med anledning av vad riksförsäkringsanstalten

¹ Byråchefen von Schulzenheim.

anfört, understryka, att det vore angeläget att förslaget erhöles en sådan utformning, att jämväl sådana tjänstepliktiga, som frivilligt fullgjorde tjänsteplikten i förväg, komme i åtnjutande av de föreslagna förmånerna även för tid före författningarnas i ämnet ikraftträdande.

Kommissionen har tillagt, att det vid den slutliga handläggningen av ärendet syntes lämpligt, att även de tjänstepliktiga, som bodde i enskild förläggning, finge åtnjuta enahanda förmåner som övriga tjänstepliktiga.

Två ledamöter av arbetsmarknadskommissionen¹ hava reserverat sig mot kommissionens framställning och anfört:

Det vore betänkligt, att det föreliggande förslaget förutsatte förmåner utöver dem, som medgäves i gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete och för yrkessjukdomar. Som motivering för dessa ytterligare förmåner hade anförts — utom den omständigheten, att flertalet tjänstepliktiga vore ovana vid skogsarbete — de speciella förhållanden med hänsyn till förläggning och dylikt, under vilka tjänstepliktigt arbete i detta fall skulle utföras. Här vore emellertid icke fråga om andra förhållanden än dem, som kännetecknade skogsarbete i allmänhet. Enligt tjänstepliktslagen hade man, när det gällde tjänstepliktigs förmåner, att hålla sig till vad som normalt gällde för vederbörande arbetsområde. Om man i detta fall tillförsäkrade de tjänstepliktiga nu föreslagna förmåner utöver de i olycksfallsförsäkringslagen medgivna, skapade man prejudikat även för andra fall av tjänsteplikt. Det kunde nämligen förutsättas, att tjänstepliktigt i många fall skulle, åtminstone till en början, vara ovan vid honom ålagt arbete. Likaså torde det även vid annan tjänsteplikt än den, som nu vore aktuell, kunna bli fråga om kasernmässig förläggning, när de normala bostadsförhållandena icke räckte till för behovet. En ändring av förslaget i denna del till överensstämmelse med olycksfallsförsäkringslagen vore därför påkallad.

Remissyttranden över arbetsmarknadskommissionens framställning.

I anledning av arbetsmarknadskommissionens framställning hava, efter remiss, yttranden avgivits av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, statskontoret, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige. — Riksförsäkringsanstalten, som ju på ett tidigare stadium ingående uttalat sig i ärendet, har i sitt yttrande behandlat allenast några detaljfrågor.

Vad först angår frågan, huruvida bestämmelser om särskilda ersättningar i anledning av skada eller sjukdom, som drabbat här ifrågavarande tjänstepliktiga, överhuvud taget böra meddelas, förklarar *landsorganisationen*, att den finner en utvidgning av ersättningsrätten utöver vad som följer av 22 § tjänstepliktslagen starkt motiverad. För densamma syntes visserligen icke i och för sig arbetets tjänstepliktskaraktär kunna åberopas. I den mån till tjänsteplikt uttoges arbetare med yrkeskvalifikationer för det arbete tjänstepliktsåläggandet avsåge och detta arbete utfördes under enahanda förhållanden som det, varmed arbetaren tidigare varit sysselsatt, syntes i stort sett ingen anledning

¹ Herrar Brodén och Carell.

finnas för en särbehandling av de tjänstepliktiga. Annat vore förhållandet då uttagningen avsåge en hel årsklass såsom sådan, utan hänsyn till yrkeskunskap och med egenartade, ur olycksfallssynpunkt riskabla arbets- och förlägningsförhållanden. Med hänsyn just till dessa omständigheter syntes förevarande tjänstepliktiga mera vara jämförliga med värnpliktiga än med arbetare på den fria arbetsmarknaden; en särbehandling vore i själva verket så mycket mer påkallad som olycksfallsriskerna i det arbete tjänstepliktsförordnandet väsentligen avsåge — skogsavverkning — vore betydligt större än motsvarande risker beträffande de värnpliktiga. En speciell reglering av ersättningsrätten vore för övrigt påkallad redan därför, att dessa tjänstepliktiga i största utsträckning icke ännu haft arbetsinkomst eller i varje fall sådan arbetsinkomst, att de vid en ersättningsreglering enligt allmänna olycksfallsförsäkringslagen respektive yrkessjukdomsförsäkringslagen skulle komma i åtnjutande av skäligen ersättning.

Den väsentligaste fördelen med den föreslagna regleringen vore, att ersättning skulle utgå icke blott för skada och sjukdom till följd av olycksfall utan även för sjukdom, som under tjänstepliktens fullgörande ådragits på annat sätt. De infektionsrisker, som vore förenade med de särskilda arbets- och förlägningsförhållandena för dessa tjänstepliktiga, utgjorde en i och för sig tillräckligt stark motivering för en dylik utvidgning av skyddet.

Statskontoret framhåller, att vissa betänkligheter av principiell art kunde anföras mot att meddela särbestämmelser i nu ifrågakvarande hänseende men att statskontoret dock icke ville direkt motsätta sig förslaget om sådana bestämmelser. Statskontoret anför:

Därest andra föreskrifter bliva gällande för de tjänstepliktiga, om vilka nu är fråga, än för övriga arbetare med samma sysselsättning, lära nämligen anspråk på samma förmån komma att uppställas från andra medborgargrupper, som framdeles åläggas tjänsteplikt. Att utsträcka nu ifrågasatta förmåner till alla tjänstepliktiga skulle uppenbarligen strida mot de vid tjänstepliktslagens tillkomst uppställda förutsättningarna.

Härvid kan emellertid svårligen bortses ifrån de speciella omständigheter, som föreligga beträffande den nu föreskrivna tjänsteplikten för män, födda år 1923. Sålunda måste i varje fall skogsarbete, som denna tjänsteplikt i främsta rummet avser, anses vara särskilt betungande, och för dem, som tidigare icke sysslat med sådant arbete, är den ökade risken för olycksfall i detta arbete påtaglig. Därtill kommer att man i varje fall för sådana tjänstepliktiga, som komma att genom vederbörande myndigheters försorg sammanföras i förläggningar, måste räkna med en betydande risk för sjukdomsfall på grund av smittorisk.

I betraktande härav och med hänsyn jämväl tagen därtill, att uttagningen till denna tjänsteplikt är avsedd att ske i samband med inskrivningen till värnpliktstjänstgöring i början av år 1943 — vilket onekligen kan synas ägnat att i förevarande hänseende låta fullgörandet av tjänsteplikten framstå såsom jämförligt med vanlig militärtjänstgöring — anser sig statskontoret icke böra direkt motsätta sig, att undantag i detta fall göres från de grunder, som angivits i 22 § lagen om tjänsteplikt.

Försäkringsrådet erinrar inledningsvis om att enligt arbetsmarknadskommissionens mening nu ifrågakvarande tjänstepliktiga med hänsyn till vissa

speciella förhållanden — sättet för uttagning, ovana vid arbetet, sammanförandet i förläggningar — kunde anses jämställda med värnpliktiga. Försäkringsrådet anför härom, att de av kommissionen åberopade speciella förhållandena med stor sannolikhet kunde gälla även många andra kategorier av tjänstepliktiga, som kunde komma att uttagas till annat arbete än skogsavverkning. Man syntes därför böra tillerkänna de till skogsavverkning uttagna tjänstepliktiga ökade förmåner vid kroppsskada endast om man vore beredd att tillerkänna även andra, som kunde komma att uttagas till jämförbart tjänstepliktigt arbete, motsvarande förmåner.

Försäkringsrådet företager därefter en granskning, huruvida nu ifrågavarande tjänstepliktiga (närmast de som icke frivilligt i förtid utföra tjänstepliktigt arbete) med avseende å tjänstepliktens fullgörande äro fullt jämförbara med de värnpliktiga (försäkringsrådet avser i sina uttalanden, där ej annat utsäges, med sjukdom annan sjukdom än sådan till följd av olycksfall och annan yrkessjukdom än sådan som omfattas av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar). Härom anföres följande:

Både den tjänstepliktige och den värnpliktige äro tvingade att fullgöra viss prestation och att därvid uppehålla sig å viss ort. En värnpliktig har under sin militärtjänstgöring att fullgöra vissa prestanda i samma takt och på samma sätt som sina kamrater. De värnpliktiga skola delta i påfrestande fysiska ansträngningar, exempelvis krävande marscher, ridning, skidåkning samt fälttjänstövningar, handhava eldvapen och ammunition m. m. och komma säkerligen att utsättas för såväl i fysiskt som psykiskt avseende ganska starka påfrestningar. Ej heller äga de disponera fritiden efter eget gottfinnande. Såvitt man förstår kommer däremot den tjänstepliktige i skogsavverkning att fritt få disponera sin fritid, och de fysiska och psykiska påfrestningar han utsättes för i arbetet och eljest torde säkerligen icke äga samma valör som beträffande den värnpliktige. Man kan i sådant hänseende erinra om, att tjänsteplikten icke bestämts så, att visst arbete skall utföras på bestämd tid, utan så, att tjänsteplikten varar till dess den tjänstepliktige uppnått en efter vissa uppställda grunder beräknad inkomst av arbete med skogsavverkning. Detta måste möjliggöra för den tjänstepliktige att moderera arbetstakten efter sina krafter och att icke behöva pressa sig över sin förmåga. Man kan i detta sammanhang också erinra om skillnaden i tid, under vilken den tjänstepliktige och speciellt den värnpliktige rekryten har att fullgöra sina prestanda. Säkerligen komma icke heller förläggningarna för de tjänstepliktiga att få samma omfattning som när det gäller värnpliktiga. Härtill kommer den skillnad, som ligger i sakens natur helt allmänt sett mellan att utföra civilt och militärt arbete.

Försäkringsrådet framhåller härefter, att, i den mån man vid tillerkännande åt värnpliktiga av ersättning för sjukdom såsom skäl haft bland annat de fysiska och psykiska påfrestningarna under tjänstgöringen, samma skäl icke med lika styrka syntes kunna åberopas beträffande de tjänstepliktiga. Det kunde därför synas tveksamt, om rätt till ersättning för sjukdom borde tillerkännas dem. Då man emellertid icke kunde bortse från det förhållandet, att många av de till tjänsteplikt vid skogsavverkning uttagna vore ovana vid sådant arbete och att de under tjänstepliktens fullgörande kanske kunde komma att utsättas för större infektionsrisk än under vanliga förhållanden,

syntes det försäkringsrådet riktigt, att även de tjänstepliktiga tillerkändes ersättning för sjukdom ådragen under fullgörandet av tjänsteplikten.

Om man ansåge sig böra tillerkänna de tjänstepliktiga ersättning för sjukdom, syntes man också böra utsträcka rätten till ersättning att — liksom beträffande militärsättningsförordningen — åtminstone i viss utsträckning omfattas andra olycksfall under tjänstepliktens fullgörande än sådana, som enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle godkännas såsom olycksfall i arbete.

*Två ledamöter av försäkringsrådet*¹ förklara, att enligt deras mening ersättning till nu ifrågavarande tjänstepliktiga icke borde utgå i vidare mån än enligt gällande lagar om försäkring för olycksfall i arbete och om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Svenska arbetsgivareföreningen finner arbetsmarknadskommissionens förslag innefatta ett klart avsteg från de principer, som låge till grund för de gällande bestämmelserna om tjänsteplikt. Efter en återblick på förarbetena till 22 § tjänstepliktslagen framhåller arbetsgivareföreningen, att det vid nämnda lags antagande förutsatts, att någon särslagstiftning beträffande förmåner vid olycksfall eller under sjukdom icke skulle genomföras beträffande sådana arbetstagare, som vore underkastade tjänsteplikt. Några verkligt bärande skäl för att i detta fall göra undantag från denna princip syntes icke hava förebragts. Påståendet att de tjänstepliktigas speciella arbetsförhållanden vore att jämställa med militära förhållanden vore icke riktigt. Härom anföres:

Tvärtom har i olika sammanhang från myndigheternas sida förklarats, att detta arbete icke är att jämställa med militärtjänstgöring. Att de tjänstepliktiga måste sammanföras i förläggningar beror på arbetets karaktär. De tjänstepliktiga intaga icke i detta hänseende någon annan ställning än andra skogsarbetare.

Såsom skäl för förslaget har arbetsmarknadskommissionen även anfört ifrågavarande tjänstepliktigas ovana vid skogsarbete. Icke heller denna motivering kan föreningen godtaga såsom skäl för att tillförsäkra de tjänstepliktiga extra förmåner i förevarande hänseende. Om man med denna motivering bereder ökade förmåner i det första fall, då den allmänna tjänsteplikten i större utsträckning tages i anspråk, får detta lätt prejudicerande betydelse även för andra fall av tjänsteplikt. Vid en mera allmän tillämpning av tjänstepliktslagen kommer man säkerligen icke att kunna undvika, att de tjänstepliktiga till en början äro ovana vid det arbete, som kommer att åläggas dem.

Redan den omständigheten att ovan arbetskraft kommer till användning gör, att den produktion, som utföres med tjänstepliktiga arbetare, blir dyrbar. Det är icke tillrådligt att ytterligare fördyra densamma genom att särskilda sociala förmåner tillförsäkras dem. Även denna synpunkt finner föreningen böra tillmätas stor vikt vid denna frågas bedömande.

Svenska arbetsgivareföreningen avstyrker på sålunda anförda skäl bestämt, att ersättningsrätt vid olycksfall och sjukdom för ifrågavarande tjänstepliktiga utsträcktes att avse andra fall än dem, som reglerades av olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna. Med hänsyn till att ifrågavarande tjänstepliktiga tidigare ofta ej alls eller endast i ringa omfattning sysslat med löne-

¹ Herrar Carell och Hultman.

arbete förordades däremot, att en schematisk uppskattning av deras tidigare arbetsförtjänst vidtoges vid utgivande av ersättning enligt nyssnämnda lagar. Med åberopande av de skäl, som riksförsäkringsanstalten anfört, förordade arbetsgivareföreningen, att minimiarbetsförtjänsten uppskattades till 2,100 kronor.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening förklarar, att den icke ansett sig böra yttra sig i frågan, huruvida skäl föreläge att tillerkänna tjänstepliktiga ett utvidgat försäkringsskydd.

Beträffande spörsmålet i vad mån ersättningsrätten bör utsträckas att omfatta även andra olycksfall under tjänstepliktens fullgörande än sådana, som enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle godkännas såsom olycksfall i arbete, anför *försäkringsrådet*:

De olycksfall utöver olycksfall i arbete, för vilka ersättning bör utgå, skulle närmast vara sådana, som inträffa i själva förläggningen, d. v. s. den byggnad eller del av sådan, som upplåtits till bostad m. m., och därtill hörande uthus samt vad man kunde kalla den egentliga gårdsplanen. Man torde böra uppställa det kravet, att förläggningen anordnats eller anskaffats av arbetsgivaren, även om förläggningen endast skulle omfatta en enda man. Om arbetsgivaren exempelvis anskaffar den tjänstepliktiga bostad i ett rum i en privat byggnad i närheten av arbetsplatsen, skulle man kunna tala om förläggning. Däremot skulle icke under begreppet förläggning inbegripas, att den tjänstepliktiga själv skaffar bostad eller till äventyrs under tjänsteplikten bor i sitt hem eller annorstädes, där han skulle hava bott oberoende av tjänsteplikten. Vidare synes icke alla olycksfall inom förläggningen böra godtagas, utan endast sådana, vilka kunna sägas hava något inre samband med förläggningen och förhållandena därstädes. I likhet med förslaget finner försäkringsrådet, att ersättning av allmänna medel bör utgå för olycksfall, som inträffa under resan till och hemresan från orten för tjänstepliktens fullgörande, i de fall då sådana olycksfall icke skulle godtagas såsom olycksfall i arbete enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Att ersättningsrätten bör omfatta även olycksfall under färd till eller från tjänstepliktsorten finner *landsorganisationen* självfallet.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening anser, att tjänsteplikterättigad arbetsgivare icke borde belastas med den kostnad, som en utvidgning av begreppet olycksfall i arbete kunde medföra.

I detta sammanhang må nämnas, att *riksförsäkringsanstalten* i sitt yttrande till Kungl. Maj:t anför, att ersättning av statsmedel i enlighet med ifrågasatta särskilda bestämmelser endast skulle avse annan *sjukdom* än sådan som föranletts av olycksfall eller åsyftades i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

I samband med frågan om utvidgad rätt till ersättning för tjänstepliktig vid olycksfall har även behandlats spörsmålet, huruvida ersättning skall utgå till personer, vilka enligt 2 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen äro undantagna från ersättningsrätt enligt nämnda lag.

Försäkringsrådet påpekar att, om militäresättningsförordningen bleve tillämplig å de tjänstepliktiga utan att något undantag gjordes, såsom olycksfall under fullgörande av tjänsteplikt komme att godtagas även fall, då skada åsamkats dylika personer. Sådana fall kunde tänkas, att en hemmavarande son uttoges till tjänsteplikt och finge sitt arbete förlagt hos fadern såsom tjänstepliktberättigad arbetsgivare. Skulle ersättning utgå även i sådana fall, komme den att utgivas av allmänna medel.

Riksförsäkringsanstalten framhåller, att dess förslag i förevarande ämne innebure, att — med viss utvidgning av försäkringsskyddet — bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag i övrigt skulle äga tillämpning. Därav följde bland annat, att i 2 § 2 mom. nämnda lag avsedd familjemedlem, som utförde arbete såsom hemmavarande hos tjänstepliktberättigad arbetsgivare, skulle vara undantagen från försäkringen, i den mån icke jämlikt 35 § i samma lag frivillig försäkring därför tecknats av arbetsgivaren. Anstalten ville framhålla, att betänkligheter ur försäkringssynpunkt skulle möta, därest försäkringsinrättningarna skulle behandla de ifrågavarande fallen av hemmavarande olikformigt.

Statskontoret, som ansett att utförande av tjänstepliktsarbete i egenskap av hemmavarande hos tjänstepliktberättigad arbetsgivare kunde ifrågakomma endast beträffande frivilliga, framhåller, att — då sådan tjänstepliktig vore undantagen från olycksfallsersättning, om icke frivillig försäkring tecknats — tillräckliga skäl icke föreläge att medgiva sjukersättning av statsmedel åt sådan tjänstepliktig.

Frågan om vilken ställning de skola intaga, som frivilligt utföra tjänstepliktsarbete, och det därmed sammanhörande spørsmålet om blivande författningsreglers retroaktivitet har jämväl behandlats i de avgivna yttrandena.

Enligt de utkast till författningsbestämmelser, som fogats vid *den inom arbetsmarknadskommisionens kansli upprättade promemorian*, skulle ersättning i anledning av olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före författningarnas ikraftträdande, efter därom till riksförsäkringsanstalten gjord ansökan, utgivas med tillämpning av stadgandena i författningarna.

Av vad som anförts i det föregående framgår att *riksförsäkringsanstalten* i sitt yttrande till arbetsmarknadskommisionen ansett, att författningarna icke borde givas retroaktiv verkan då tjänstepliktig frivilligt fullgjort tjänsteplikten i förväg, under det att *arbetsmarknadskommisionen* intagit en motsatt ståndpunkt.

I sitt senare yttrande anför *riksförsäkringsanstalten*, att, därest ersättning skulle beredas för skada vid sådan frivillig tjänsteplikt före ikraftträdandet av ny lagstiftning utöver förmåner enligt gällande olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagar, sådan ersättning borde utgå av statsmedel och utgivas av riksförsäkringsanstalten.

Landsorganisationen anser, liksom arbetsmarknadskommisionen, att blivande bestämmelser böra erhålla retroaktiv tillämplighet.

Försäkringsrådet anför:

Av arbetsmarknadskommissionen utfärdade tillämpningsföreskrifter tillkungörelsen den 13 november 1942 äro icke lika detaljerat utformade beträffande de icke frivilliga tjänstepliktiga som beträffande de frivilliga. Detta medför att en närmare jämförelse dessa grupper emellan icke för närvarande låter sig göra. Emellertid synes det förhålla sig så, att de frivilliga hava större möjlighet att välja arbetsgivare och därmed även förläggningssort och på så sätt kunna fullgöra det tjänstepliktiga arbetet under för sig gynnsammare förhållanden än de icke frivilliga. Härigenom synas de för utvidgning av de icke frivilligas ersättningsrätt åberopade skälen icke äga samma styrka, när det gäller de frivilliga. Vidare synas också stora svårigheter kunna uppstå beträffande de frivilliga vid avgörandet av frågan, huruvida olycksfall inträffat eller sjukdom ådragits under fullgörande av tjänsteplikten. Sannolikt kan dock samma svårigheter komma att uppstå även beträffande de icke frivilliga. Så som bestämmelserna om »bestyrkande av fullgjord frivillig prestation» utformats synes man i många fall icke förrän länsarbetsnämnden granskat insända intyg kunna fastställa, huruvida inträffat olycksfall skett under tiden för fullgörande av tjänsteplikt eller ej. Även med beaktande av nu påtalade förhållanden synes man dock böra tillerkänna de frivilliga samma förmåner som de icke frivilliga och detta med hänsyn därtill, att de frivilliga just genom frivilligheten göra samhället de största tjänsterna. Däremot — och så tyckes icke heller kommissionen hava avsett — synas de föreslagna förmånerna icke böra gälla den grupp personer, som i kommissionens tillämpningsföreskrifter upptagits under C. Det kan dock anmärkas, att sådan person genom att anmäla sig såsom frivillig kan förskaffa sig samma förmåner som den frivillige.

Under C i arbetsmarknadskommissionens tillämpningsföreskrifter [kommissionens cirkulär Lan nr 93 (A 65/42)] hava utfärdats bestämmelser för den som på grund av att han ändock utför skogsarbete (huggning eller körning) önskar bli undantagen från uttagning till tjänsteplikt, d. v. s. skogsarbetare.

Statskontoret framhåller, att, även om statskontoret måste finna det principiellt otillfredsställande att undantagsbestämmelserna finge retroaktiv verkan och sålunda beredde högre ersättning även åt den, som frivilligt fullgjort sin tjänsteplikt före de nya bestämmelsernas tillkomst, vissa billighetsskäl emellertid syntes kunna anföras för att icke utan vidare utesluta de frivilliga från de föreslagna förmånerna.

Emot en dylik ordning inställa sig dock betänkligheter. Sålunda är att märka, att den ur statsfinansiell synpunkt viktigaste utvidgningen av ersättningsbestämmelserna, nämligen rätten till ersättning för sjukdom, som de tjänstepliktiga ådraga sig under arbetet på annat sätt än genom olycksfall, uttryckligen motiverats med att de komme att i viss utsträckning användas till ansträngande arbete under förhållanden, som väsentligt avveke från deras tidigare livsföring samt att de utsattes för en betydande smittorisk genom att sammanföras i förläggningar. I betraktande härav synes det tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreligga för att medgiva här avsedd sjukersättning åt alla dem, som frivilligt anmält sig till tjänstepliktens fullgörande. Flertalet av dessa hava nämligen själva ordnat med såväl arbetsgivare som arbetsplats och förläggning. Enligt statskontorets mening är det förtjänt att tagas under närmare övervägande, huruvida icke den ifrågasatta sjukersättningen bör förbehållas sådana vid skogsarbetet ovana tjänstepliktiga, som under mindre gynnsamma förhållanden måst av vederbörande myndighet sammanföras i större förläggningar. Härigenom skulle i stort sett endast undantagas med

skogsarbete vana och erfarna tjänstepliktiga, vilka utföra detta arbete på samma villkor som under vanliga förhållanden. De ojämnheter och orättvisor, som eventuellt skulle åtfölja en dylik uppdelning, torde kunna avhjälpas genom dispensrätt för riksförsäkringsanstalten att i undantagsfall medgiva även andra tjänstepliktiga här avsedd sjukersättning, därest särskilda skäl därtill föranleda.

Betänkligheterna mot den föreslagna sjukersättningen och i all synnerhet mot förslaget, att bestämmelserna härom skulle få retroaktiv verkan, göra sig särskilt starkt gällande med hänsyn till att det i fråga om sjukdom, som yppats under tjänstgöringen, i anslutning till bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning, skall presumeras föreligga samband mellan sjukdomen och tjänstgöringen. På grund härav kräves, såsom framhållits i den inom arbetsmarknadskommissionens kansli utarbetade promemorian, mycket starka skäl för avisandet av ersättningsanspråk. Enligt statskontorets mening bör det emellertid ankomma på de tjänstepliktiga att förebringa bevisning om att sjukdomen verkligen blivit ådragen under tjänstepliktens fullgörande. En dylik omkastning av bevisbördan synes ämbetsverket så mycket mer motiverad, som de tjänstepliktiga — i motsats till de värnpliktiga — icke som regel hittills varit underkastade läkarkontroll vare sig vid tjänstepliktens början eller under densamma.

I detta sammanhang må — gentemot vad statskontoret sålunda anfört — omnämnas, att enligt av arbetsmarknadskommissionen utfärdade bestämmelser den som anmält sig till fullgörande i förväg av tjänsteplikt för män, födda år 1923, skall avgiva särskild förklaring rörande hälsotillståndet å särskild blankett. Blanketten insändes till vederbörande länsarbetsnämnd och granskas därvid av läkare, som i vissa fall föreskriver läkarundersökning. Därvid kan utrönas, huruvida den anmälde är olämplig för skogsarbete.

Jag övergår härefter till en redogörelse för vad yttrandena innehålla rörande frågan om grunderna för bestämmandet av ersättningsbeloppens storlek.

Efter att hava erinrat om att i arbetsmarknadskommissionens promemoria föreslagits ett generellt fixerat belopp, 2,300 kronor, såsom minimum för arbetsinkomst (maximum vid såväl olycksfall som sjukdom 3,900 kronor) under det att riksförsäkringsanstalten ifrågasatt en minimiarbetsförtjänst av 2,100 kronor beträffande olycksfall samt ett fixerat belopp, 1,764 kronor, jämte 30 procents dyrtidstillägg i fråga om annan sjukdom än sådan enligt olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna anför *landsorganisationen*, att vad riksförsäkringsanstalten anfört till motivering för inkomstens beräkning till ett lägre belopp vid ersättning på grund av olycksfall icke kunde tillmätas den vikt att promemorieförslaget borde frångås.

Statskontoret och *de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening* samt, såsom förut nämnts, *svenska arbetsgivareföreningen* förklara, att minimiarbetsförtjänsten vid tillämpning av olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna borde bestämmas till 2,100 kronor.

Försäkringsrådet har ingående behandlat förevarande spörsmål samt anfört:

Vid avgörandet av frågan om ersättningens storlek finnas flera möjligheter att beakta. Hur man vill lösa detta spörsmål är beroende av vilka utgångspunkter man anlägger vid frågans bedömning, hur man anser lämpligt att av-

våga ersättningarna åt tjänstepliktiga skogsarbetare, å ena, samt icke tjänstepliktiga skogsarbetare och värnpliktiga å andra sidan, samt vilka ersättningsbelopp — då en stor del av ersättningarna komma att utgå av allmänna medel — med hänsyn till det statsfinansiella läget anses kunna utgå.

Med den i 22 § tjänstepliktslagen uttalade principen som utgångspunkt skulle vid olycksfall under tjänstepliktigt arbete den årliga arbetsförtjänsten beräknas till lägst 450 och högst 3,900 kronor. Däremot föreligger med samma utgångspunkt icke något hinder att vid sjukdom ådragen under tjänsteplikt beräkna den årliga arbetsförtjänsten efter andra antingen förmånligare eller oförmånligare grunder än enligt olycksfallsförsäkringslagen. Ersättning vid sjukdom är ju en förmån, som ej tillkommer den icke tjänstepliktiga skogsarbetaren. I detta läge skulle man väl kunna tänka sig, att den årliga arbetsförtjänsten beräknades vid olycksfall efter olycksfallsförsäkringslagens glidande skala och vid sjukdom efter annan beräkningsgrund. Vid jämförelse med värnpliktiga ligger det då nära till hands att vid ersättning för sjukdom bestämma den årliga arbetsförtjänsten på samma sätt som enligt militärsättningsförordningen, nämligen till 1,764 kronor och därå beräkna dyrtidstillägg med 30 procent. Jämförelsen med värnpliktiga skulle egentligen leda därtill, att beloppet 1,764 kronor även skulle gälla vid sådana olycksfall, som icke skulle godtagas enligt olycksfallsförsäkringslagen. Emellertid synes sistnämnda uppdelning icke tillfredsställande, utan bör för den nu ifrågakvarande mindre gruppen av olycksfall gälla samma beräkningsgrunder som vid olycksfall, vilka inrymmas under olycksfallsförsäkringslagen. Systemet medför emellertid, att man får olika beräkningsgrunder för den årliga arbetsförtjänsten när det gäller ersättning för olycksfall och när det gäller sjukdom. Vid nu diskuterat förfaringsätt kommer ersättningen vid olycksfall under tjänsteplikt att kunna bli högre eller lägre än ersättningen åt värnpliktig vid olycksfall.

Ett högt värdesättande av den föreslagna utvidgade ersättningsrätten till tjänstepliktiga skogsarbetare i förhållande till icke tjänstepliktiga skogsarbetare, som består i ersättning vid sjukdom och även för andra olycksfall än som avses i olycksfallsförsäkringslagen, kunde även motivera ett frångående av principen i 22 § tjänstepliktslagen och att man vid såväl olycksfall som sjukdom i likhet med vad som gäller för värnpliktiga hade ett enda belopp för bestämmande av den årliga arbetsförtjänsten. För att i sådant fall nå önskad likhet med värnpliktiga skulle man då sätta beloppet till 1,764 kronor och därjämte utgiva dyrtidstillägg med 30 procent. I detta fall kunna ersättningarna vid olycksfall under tjänsteplikt bli högre eller lägre än vid olycksfall i icke tjänstepliktigt arbete.

Om man återigen icke i någon punkt vill i en för den tjänstepliktige oförmånlig riktning frånga principen i 22 § lagen om tjänsteplikt och även eftersträvar, att vid olycksfall under tjänsteplikt ersättnings storlek aldrig blir lägre än den värnpliktiges ersättning enligt militärsättningsförordningen, kan man, även om detta innebär ett avsteg fast i en för den tjänstepliktige förmånlig riktning, förfara så, att beloppet av den årliga arbetsförtjänsten bestämmes lägst till samma belopp, som fastställts för värnpliktiga. Förfar man på detta sätt kan ersättning vid olycksfall under tjänsteplikt bli högre än vid olycksfall under värnpliktstjänstgöring och i icke tjänstepliktigt skogsarbete.

Skulle man härjämte anse det önskvärt eller nödigt, att beräkningen av den årliga arbetsförtjänsten sker efter samma grunder vid olycksfall och sjukdom kan man slutligen förfara så, att den årliga arbetsförtjänsten även vid sjukdom ådragen under tjänsteplikt beräknas efter samma glidande skala som vid olycksfall. Härvid kommer således även vid sjukdom ådragen under

fullgörande av tjänsteplikt ersättningen att kunna bli högre än till värnpliktig.

Vid valet mellan de nu sist diskuterade båda möjligheterna synes enligt försäkringsrådets mening bärande skäl kunna åberopas för dem båda.

Vid olycksfall under tjänsteplikt, som omfattas av olycksfallsförsäkringslagen, komma vid höjning av minimum och bibehållet maximum för den årliga arbetsförtjänsten arbetsgivarens premieavgifter att öka. Detta innebär i princip, att arbetsgivarna i viss mån komma att belastas med utlägg för de tjänstepliktigas ökade förmåner. Riksförsäkringsanstalten har i denna del icke framställt någon erinran. Skulle icke heller de ömsesidiga försäkringsbolagen och arbetsgivarsammanslutningarna framställa någon erinran här emot har försäkringsrådet icke anledning att i en premieökning se hinder för genomförande av nu diskuterat förfaringsätt.

Det bör även erinras om, att dyrtidstillägg å ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen icke utgå vid olycksfall, som inträffat efter ingången av år 1941.

Kommissionen har åtminstone till en början ansett minimum vid bestämmandet av den årliga arbetsförtjänsten för tjänstepliktig böra fastställas såväl vid olycksfall som sjukdom till 2,300 kronor, vilket belopp utgör 1,764 kronor med tillägg av 30 procent. Detta medför, om en tjänstepliktig tillerkännes livränta, att han — även om dyrtidstillägget för värnpliktiga skulle i en framtid bortfalla — framgent kommer att få behålla sitt dyrtidstillägg, enär detsamma inarbetats i den årliga arbetsförtjänsten. Detta skulle således kunna innebära en ytterligare förmån åt den tjänstepliktige i förhållande till den värnpliktige. För att i viss mån utjämna denna olikhet skulle man kunna ifrågasätta att icke höja beloppet 1,764 kronor med så mycket som 30 procent utan exempelvis med 20 procent, vilket skulle motsvara det av riksförsäkringsanstalten föreslagna beloppet 2,100 kronor, och låta detta gälla såsom minimum såväl vid olycksfall som vid sjukdom. Anses icke såsom tidigare diskuterats hinder möta att beräkna den årliga arbetsförtjänsten efter olika grunder vid olycksfall och vid sjukdom, skulle vid olycksfall den årliga arbetsförtjänsten kunna bestämmas till lägst 2,100 kronor och vid sjukdom endast till 2,100 kronor eller endast till 1,764 kronor samt i sistnämnda fall dyrtidstillägg utgå efter 30 procent eller 20 procent vid sjukpenning och livränta. En annan lösning vore också att vid olycksfall bestämma minimum till 1,764 kronor och vid sjukdom bestämma arbetsförtjänsten till endast 1,764 kronor samt vid sjukdom utgiva dyrtidstillägg med 30 procent d. v. s. i likhet med värnpliktiga eller med 20 procent. Vid olycksfall under tjänsteplikt kunde man då (i särskild författning) föreskriva, att den tjänstepliktige vid olycksfall skulle under samma tid som värnpliktig erhålla så stort dyrtidstillägg å sjukpenning och livränta, att, i det fall att den årliga arbetsförtjänsten icke uppginge till 1,764 kronor ökat med 30 eller 20 procent, d. v. s. 2,300 eller 2,100 kronor, dyrtidstillägget skulle täcka vad som fattades för att sjukpenningen skulle uppgå till 4 kronor 50 öre eller 4 kronor om dagen och livräntan till samma belopp som efter en årlig arbetsförtjänst av 2,300 respektive 2,100 kronor.

Förhåller det sig så, att män födda år 1923 komma att fullgöra sin tjänsteplikt under våren 1943 men sin värnplikt först under år 1944 således ett år senare, synes även detta förhållande kunna motivera, att minimum för den årliga arbetsförtjänsten beträffande tjänstepliktiga icke sättes till så högt belopp som av kommissionen först föreslagna 2,300 kronor.

Vid fastställande av ett högre minimibelopp för den årliga arbetsförtjänsten vid tjänsteplikt bör detta icke heller sättas så högt, att större

skiljaktighet uppstår i förhållande till de belopp, vartill ifrågavarande 20-åringars arbetsförtjänst vanligen uppgår.

Försäkringsrådet avslutar sin utredning på denna punkt med att framhålla, att det ställde sig vanskligt för rådet att göra ett bestämt uttalande för den ena eller andra lösningen av spørsmålet om ersättnings storlek. De slutligen avgörande synpunkterna vore av den art, att det icke syntes tillkomma försäkringsrådet att göra en avvägning dem emellan.

*Tre ledamöter av försäkringsrådet*¹ anföra beträffande frågan om ersättningsbeloppen, att det säkerligen för de tjänstepliktiga skulle komma att framstå såsom oförståeligt och godtyckligt, om vid olycksfall den årliga arbetsförtjänsten skulle beräknas upp till ett belopp av 3,900 kronor men vid sjukdom endast till ett fixt belopp av exempelvis 2,100 kronor. Med hänsyn härtill borde *samma* grunder gälla för beräkningen av den årliga arbetsförtjänsten vare sig det vore fråga om ersättning för olycksfall eller sjukdom. Enligt 22 § lagen om tjänsteplikt skulle beträffande olycksfall gälla olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser; vid sjukdom ådragen under tjänsteplikt borde alltså samma bestämmelser tillämpas. Minimum för den årliga arbetsförtjänsten borde dock fastställas till 2,100 kronor.

Beträffande den av riksförsäkringsanstalten ifrågasatta särskilda karenstiden å förslagsvis sex dagar under förutsättning att de tjänstepliktiga därunder i annan ordning på statens bekostnad erhöle ungefärligen motsvarande ersättningar anför *statskontoret*, att de skäl, som anförts för detta förslag, visserligen vore beaktansvärda. Statskontoret befarade dock, att den förordade ersättningen av statsmedel i annan ordning skulle komma att medföra ett icke oväsentligt bestyr, varigenom fördelarna med den föreslagna karenstiden skulle avsevärt begränsas. Enligt statskontorets mening syntes samma karenstid böra gälla som i militärsättningsförordningen och ersättning sålunda utgå endast för så vitt sjukdomen varat under mer än tre dagar.

Försäkringsrådet framhåller, att det — därest ej alla tjänstepliktiga erhöle ersättning av statsmedel »i annan ordning» oberoende av frågan om en ådragen sjukdoms samband med tjänstepliktens fullgörande — vore olämpligt, om frågan om sambandet skulle komma att slutligen avgöras förutom av försäkringsrådet även av annan myndighet.

Vad angår det tekniska genomförandet av den utvidgade ersättningsrätten för tjänstepliktiga har, såsom i det föregående närmare angivits, i den inom arbetsmarknadskommissionens kansli utarbetade promemorian framlagts tre alternativ, betecknade I, II och III.

Beträffande valet dem emellan anför *försäkringsrådet*:

I sitt yttrande synes riksförsäkringsanstalten föreslå, att icke endast den kostnad, som föranledes av ett förhöjt minimum å beloppet av den årliga arbetsförtjänsten skulle bekostas genom premier av den tjänstepliktberättigade arbetsgivaren, utan även de kostnader, som föranledas av, att såsom

¹ Herrar Haynez, Lindahl och Åman.

olycksfall under tjänsteplikt jämväl godkännas vissa andra olycksfall än sådana, som ingå under olycksfallsförsäkringslagen. Kommissionen däremot har föreslagit, att dessa olycksfall skulle ersättas helt av statsmedel och utan någon ökad premiekostnad för arbetsgivarna.

Om förslaget att vid tjänsteplikt i skogsarbete utgiva ersättning såväl för sjukdom som i viss omfattning för andra olycksfall än sådana, som omfattas av olycksfallsförsäkringslagen, godkännes samt tillika godkännes, att både vid olycksfall enligt olycksfallsförsäkringslagen och vid de olycksfall, som icke ingå under nämnda lag, samma (och eventuellt förhöjt) minimum skall gälla för den årliga arbetsförtjänsten, synes det av kommissionen framförda andra alternativet böra komma i fråga. Vid genomförandet av detta alternativ kommer vid yrkessjukdom och olycksfall, som ingå under olycksfallsförsäkringslagen, ersättningen att regleras av riks-försäkringsanstalten eller det ömsesidiga försäkringsbolag, där den tjänstepliktberättigade arbetsgivaren har sina arbetare försäkrade. I alla andra fall kommer ersättningsfrågan att regleras endast av riks-försäkringsanstalten.

Statskontoret anser, att, på de skäl riks-försäkringsanstalten anfört, företräde bör givas åt alternativet II.

Även *de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening* finner detta alternativ vara det lämpligaste och förklarar sig icke vilja uttala några betänkligheter i anledning av den ökning av ersättningarna, som uppkomme därigenom att viss minimiarbetsförtjänst fastställdes jämväl för ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Landsorganisationen uppger sig sakna anledning att taga ställning till de tre alternativen i vidare mån än att landsorganisationen understryker angelägenheten av att en sådan form valdes, som, utan eftergivande av arbetsgivarnas bidragsskyldighet för olycksfallsförsäkringen, icke onödigt komplicerade och försenade skaderegleringen.

**Departements-
chefen.**

Situationen på bränsleförsörjningens område blev under sistlidna höst sådan, att Kungl. Maj:t fann erforderligt att, med stöd av lagen om tjänsteplikt, föreskriva skyldighet för varje svensk man, som är född år 1923, att i enlighet med de föreskrifter, som statens arbetsmarknadskommission meddelar, antaga och utföra sådant arbete i skogsbruk eller torvhantering, som hans kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva. Arbetskyldigheten gällde även sådant arbete, som erfordras för inkvartering och utspisning av dem, vilka sysselsättas med arbete av nyss angivna beskaffenhet.

Enligt de regler för ordnandet av tjänstepliktsarbetet, vilka utformades i samband med tillkomsten av nyssnämnda bestämmelser, skulle de tjänstepliktiga registreras i sammanhang med att de under innevarande år inskrevos till värnpliktstjänstgöring. Avsikten var, att huvuddelen av de tjänstepliktiga skulle uttagas till skogsavverkning. Uttagningen skulle för det stora flertalet av de tjänstepliktiga verkställas snarast efter registreringen. Undantagna från uttagning till tjänsteplikt skulle endast de vara, som ändock sysselsattes i skogsarbete och i av arbetsmarknadskommissionen bestämd ordning styrkte, att de under viss tid utfört sådant arbete.

Möjlighet bereddades emellertid för män, som tillhörde förutnämnda årsklass, att fullgöra sin tjänsteplikt i förväg. Det skulle ske genom skogsavverkning. Anmälan till sådant frivilligt arbete skulle äga rum senast den 31 december 1942. Av förut lämnade uppgifter framgår, att ett mycket stort antal ynglingar begagnat sig av berörda möjlighet. De frivilliga utgöra inemot hälften av hela årsklassen. De flesta frivilliga förklarade sig vilja utföra avverkningsarbetet hos av dem själva anvisade arbetsgivare, som hade produktionsplikt sig ålagd, under det att endast omkring 40 procent av de frivilliga begärde att genom den offentliga arbetsförmedlingens försorg få arbetsgivare och arbetsplatser anvisade åt sig.

Enligt tjänstepliktslagens 22 § skall i fråga om tjänstepliktigs anställning hos tjänstepliktberättigad arbetsgivare i princip gälla vad enligt lag, avtal eller sedvänja gäller för frivillig anställning av ifrågavarande slag. Härmed torde, såvitt angår ersättningar i anledning av olycksfall eller sjukdom, icke hava avsetts annat än att tillförsäkra de tjänstepliktiga i varje fall vanligen utgående förmåner. Vad sålunda stadgats innebär i förevarande avseende, att bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag och den därmed sammanhörande 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar bliva tillämpliga. Beträffande innehållet i dessa lagar hänvisar jag till den närmare redogörelse därför, som lämnats i det föregående. Jag vill emellertid erinra därom, att ersättning enligt dessa lagar icke utgår i anledning av sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall och som icke heller är att hänföra till i 1929 års lag angivna yrkessjukdomar.

Arbetsmarknadskommissionen har i sin nu föreliggande framställning anför, att bestämmelserna i de nyssnämnda lagarna icke kunde anses bereda tjänstepliktiga med sådant arbete, varom i förevarande fall vore fråga, tillräckligt försäkringsskydd, därest de skulle drabbas av olycksfall eller sjukdom. Nu ifrågavarande tjänstepliktiga vore — främst på grund av de förhållanden, under vilka deras tjänstepliktsarbete skulle utföras, men därjämte med hänsyn därtill, att de allra flesta av dem vore ovana vid arbetet — enligt kommissionens åsikt nära jämförliga med värnpliktiga. I fråga om de värnpliktiga gällde enligt den s. k. militärsättningsförordningen betydligt fördelaktigare ersättningsregler, särskilt såvitt anginge ersättning i anledning av iråkad sjukdom. För de tjänstepliktiga borde därför genom särskild lagstiftning tillskapas ersättningsbestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med militärsättningsförordningens regler. Därigenom skulle förhållandena för de tjänstepliktiga förbättras med avseende å såväl försäkringsskyddets omfattning som storleken av utgående ersättningar.

I de avgivna yttrandena i ärendet hava delade meningar yppats rörande spörsmålet, huruvida nu ifrågavarande tjänstepliktiga kunna anses så jämställda med värnpliktiga, att särregler överhuvud äro motiverade. Svenska arbetsgivareföreningen anser, att så ingalunda är fallet. Bärande skäl för undantag från vanlig lagstiftning i ämnet förefunnes enligt dess mening icke. Föreningen avstyrker därför, att speciallagstiftning tillskapas. Samma ståndpunkt intaga vissa reservanter inom arbetsmarknadskommissionen och

försäkringsrådet. Försäkringsrådets majoritet påpekar, att enligt dess åsikt full överensstämmelse mellan tjänstepliktiga och värnpliktiga visserligen icke föreläge; med hänsyn till de tjänstepliktigas ovana vid arbetet och den infektionsrisk, som förefunnnes, tillstyrktes dock, att utökade förmåner bereddes de tjänstepliktiga. Försäkringsrådet framhåller emellertid, att man, om ökade förmåner bereddes nu ifrågavarande tjänstepliktiga, måste vara beredd att lämna enahanda förmåner åt andra grupper av tjänstepliktiga, som kunde komma att uttagas för andra ändamål. Landsorganisationen tillstyrker särbestämmelser, under det att statskontoret förklarar, att statskontoret icke ville motsätta sig sådana. De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening har icke yttrat sig om detta spörsmål.

För egen del finner jag de tjänstepliktiga av 1943 års klass, med hänsyn till ordningen för deras uttagning, beskaffenheten och omfattningen av deras arbete samt sättet för deras förläggning å arbetsplatserna, i princip vara så nära jämförliga med de värnpliktiga, att jag anser mig böra föreslå, att genom särskild lagstiftning förmåner beredas dem vid olycksfallsskada eller sjukdom, vilka nära överensstämma med dem, som tillkomma de värnpliktiga. En särslagstiftning synes för övrigt nödvändig även med hänsyn därtill, att nu ifrågavarande tjänstepliktiga i avsevärd utsträckning icke tidigare haft nämnvärd arbetsinkomst eller i varje fall icke inkomst av sådan storleksordning, att en på densamma grundad ersättning skulle bliva skälig. Att de förbättrade förmånerna medföra viss fördyring av hithörande produktion synes mig, i motsats till vad i ett yttrande anförts, icke innefatta tillräckliga skäl att förmena de tjänstepliktiga ett tillfredsställande ekonomiskt skydd mot följderna av olycksfall eller sjukdom. Till lagstiftningens detaljer återkommer jag i det följande. Med anledning av vissa uttalanden i ärendet vill jag emellertid i detta sammanhang framhålla, att det förhållandet, att nu ifrågavarande tjänstepliktiga beredas ökade förmåner, icke får tagas till intäkt för att andra tjänstepliktiga, som vid senare tillfällen kunna komma att uttagas till arbete, skola äga åtnjuta motsvarande förmåner.

Frågan, huruvida de särskilda förmånerna för tjänstepliktiga skola komma även dem till godo, vilka redan fullgjort eller fullgöra tjänsteplikten i förväg efter frivillig anmälan, har åtskilligt diskuterats under ärendets utredning. Därvid har av statskontoret uttalats, att det borde övervägas, om icke sjukersättning — som icke härrörde sig från olycksfall och icke gällde yrkessjukdom — borde förbehållas sådana vid skogsarbete ovana tjänstepliktiga, vilka under mindre gynnsamma förhållanden måst av vederbörande myndighet sammanföras i större förläggningar. Ojämnheter och orättvisor, som eventuellt skulle följa av en dylik uppdelning, skulle kunna avhjälpas genom en dispensrätt för riksförsäkringsanstalten. Vidare har statskontoret ifrågasatt en omkastning av bevisbördan beträffande orsaken till iråkad sjukdom. Det skulle således för att ersättning skulle utgå erfordras bevisning från den tjänstepliktiges sida om att sjukdomen verkligen blivit ådragen under fullgörandet av tjänsteplikten.

Otvivelaktigt kunna, såsom i vissa yttranden påpekats, de tjänstepliktigas

förhållanden i en del fall vara sådana, att de icke nämnvärt skilja sig från dem, som råda i deras vanliga verksamhet och miljö. För sådana tjänstepliktiga skulle särbestämmelser icke kunna anses befogade, i varje fall icke i alla de hänseenden, som ifrågasatts. Att uppdraga tillförlitliga gränser mellan olika fall är emellertid enligt min mening icke möjligt, och utvägen att bemästra vissa svårigheter genom en dispensbestämmelse synes mig icke tillfredsställande. Jag tillstyrker därför, att de särskilda bestämmelserna rörande ersättning i anledning av olycksfallsskada eller sjukdom göras tillämpliga på samtliga tjänstepliktiga.

De särskilda ersättningsbestämmelser, som skola gälla för de tjänstepliktiga, synas, i enlighet med vad under utredningen föreslagits, böra innefatta utvidgningar — utöver stadgandena i 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar — därutinnan, att ersättning skall utgå dels för sjukdom, som ej förorsakats av olycksfall eller utgör yrkessjukdom, och dels för vissa andra olycksfalls-skador än sådana, som gå in under 1916 års lag. Beträffande sjukdomar synas bestämmelserna i militärsättningsförordningen böra äga motsvarande tillämpning. Vad olycksfallen angår torde såsom olycksfall i arbete böra räknas även olycksfall, som inträffa under resa från hemorten till förläggningen vid arbetets början och återresa vid dess slut, samt därjämte sådana olycksfall inom förläggning, vilka (utan att hänföras under 1916 års lag) kunna sägas hava samband med förläggningen och förhållandena därstädes. Vad som med förläggning skall avses torde böra bedömas i enlighet med vad försäkringsrådet anført. Ersättningar i fråga om de fall, då olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen ej är tillämplig, synas böra utgå av allmänna medel.

Frågan om grunderna för bestämmandet av ersättningsbeloppens storlek har ingående behandlats under ärendets utredning. Liksom fallet är beträffande värnpliktiga synes det icke böra ifrågakomma att utan ändringar tillämpa bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Åtskilliga av de tjänstepliktiga torde överhuvud icke tidigare hava sysslat med lönearbete. Ej heller synes arbetsförtjänsten i skogsarbetet, som i de flesta fall är för den tjänstepliktige ovant, böra bestämma ersättningarnas storlek. Av redogörelsen för arbetsmarknadskommissionens förslag och de däröver avgivna yttrandena framgår, att ett flertal olika utvägar anvisats i fråga om bestämmandet av särreglernas innehåll. För att dessa regler skola bli så enkla som möjligt och icke för de tjänstepliktiga framstå såsom godtyckliga eller rent av oförklarliga har jag stannat för att föreslå, att *samma* grunder skola gälla för beräkning av årlig arbetsförtjänst, vare sig det är fråga om ersättning i anledning av olycksfall eller för sjukdom. I båda fallen torde såväl maximi- som minimibelopp böra fastställas i fråga om arbetsförtjänstens storlek. Maximibeloppet synes böra vara det enligt olycksfallsförsäkringslagens regler bestämda, d. v. s. 3,900 kronor. Minimibeloppet synes mig lämpligen kunna fastställas till 2,300 kronor, motsvarande militärsättningsförordningens lägre fixa belopp, 1,764 kronor, jämte 30 procents dyrtidstillägg därå.

Det må erinras att, i enlighet med vad jag i det följande ämnar föreslå, nu ifrågavarande minimigräns genom särskilt lagstadgande kommer att gälla även i fråga om de genom premier från arbetsgivarna bekostade ersättningar, vilka komma att utgå till tjänstepliktiga enligt bestämmelserna i lagarna om försäkring för olycksfall i arbete och om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Härefter torde till övervägande böra upptagas frågan om den författningstekniska lösningen av förevarande spörsmål. Arbetsmarknadskommissionen har framlagt tre alternativ, för vilkas innebörd redogörelse lämnats i det föregående. Författningstexter, upprättade enligt de olika alternativen, finnas fogade såsom bilaga B till protokollet i detta ärende. Enighet synes råda bland i ärendet hörda myndigheter och organisationer om att alternativet II bör föredragas framför de båda andra alternativen. Jag ansluter mig till denna ståndpunkt.

Sålunda bör i särskild lag föreskrivas, att ersättningar enligt olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna beträffande nu ifrågavarande tjänstepliktiga icke få bestämmas efter lägre årlig arbetsförtjänst än 2,300 kronor. På grund av denna lagbestämmelse komma de försäkringspremier, som arbetsgivarna skola betala, att i viss mån ökas. Ökningens storlek låter sig knappast på förhand noggrant beräkna; den synes emellertid icke kunna bli av särskild betydelse. Vidare skall i en ny förordning föreskrivas, i huvudsak, att ersättningar i anledning av sådana olycksfall eller sjukdomar, vilka icke omfattas av olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna, skola utgivas av riksförsäkringsanstalten av statsmedel enligt grunder, som nära överensstämmer med stadgandena i militärsämningsförordningen.

Jag övergår härefter till behandling i detalj av författningsförslagen.

Departementsförslagen.

Lag med särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen av lagen om försäkring för olycksfall i arbete å vissa tjänstepliktiga, m. m.

*Departements-
chefen.* Bestämmelsen om att, i fall då olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen är tillämplig å en tjänstepliktig, den årliga arbetsförtjänsten icke får beräknas till lägre belopp än 2,300 kronor har — med hänsyn till bestämmelsens tillfälliga natur — ansetts icke böra införas i 1916 års olycksfallsförsäkringslag utan har upptagits i en särskild lag, där den influtit i första stycket av 1 §.

I 1 § andra stycket av denna särskilda lag föreskrives, att vad i 1 § första stycket stadgas skall äga motsvarande giltighet med avseende å tillämpning av yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Stadgandena i 1 § föranleda, såsom förut nämnts, förhöjning av de pre-

mier, som det åligger vederbörande arbetsgivare att betala. För att undvika varje missförstånd angående denna skyldighet synes i en 2 § böra utsägas, att arbetsgivaren är pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erlagga det tillägg till försäkringsavgift, som må föranledas av tillämpningen av den särskilda lagen.

Denna lag synes böra träda i kraft utan dröjsmål. Den torde emellertid icke böra göras retroaktivt gällande. Någon förhöjning av ersättningar, som bestämmas enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen i anledning av olycksfall eller sjukdom, som redan inträffat eller yppats, kommer alltså icke till stånd genom förevarande lagbestämmelser. Genom utformningen av ikraftträdelsebestämmelserna till den förordning om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, som jag i det följande kommer att föreslå, avser jag emellertid att ordna så, att tillägg av statsmedel skall kunna utgå i dylika fall. Då ersättning enligt nämnda lagar beräknats å en arbetsinkomst, understigande 2,300 kronor, avses ersättning av statsmedel skola utgå med skillnaden mellan å ena sidan ersättning, beräknad enligt förordningens bestämmelser, och å andra sidan ersättning enligt den i det särskilda fallet tillämpade lagens stadganden.

**Förordning om ersättning i vissa fall i
anledning av kroppsskada, ådragen
under fullgörande av tjänsteplikt.**

1 §.

Denna paragraf motsvarar 1 och 2 §§ i det författningsutkast, som beträffande alternativet II upptagits i den inom arbetsmarknadskommissionens kansli upprättade promemorian.

Försäkringsrådet har beträffande 2 § i utkastet anfört, att, om det icke vore avsett att utgiva ersättning för samtliga olycksfall, som inträffade å arbetsplatsen utan hänsynstagande till av vilken anledning eller i vilket sammanhang den tjänstepliktige uppehölle sig därstädes, i den föreslagna texten mellan orden »tjänstepliktige» och »uppehåller» lämpligen syntes böra intagas en begränsande bestämning, exempelvis »för sådant ändamål» eller »i samband med utförande av tjänstepliktigt arbete».

I första stycket av 1 § har upptagits förordningens huvudbestämmelse, att ersättning skall utgivas av statsmedel för varje olycksfallsskada eller sjukdom, som ådragits under fullgörande av tjänsteplikt, därvid undantag dock gjorts därutinnan, att ersättning enligt förordningen ej skall utgå, om ersättning utgives enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagen eller i den mån motsvarande ersättning utgår enligt fiskarförsäkringsförordningen. Undantagsbestämmelserna äro närmare utformade i 2 §.

Andra stycket av 1 § innehåller ett stadgande om när fullgörande av tjänsteplikt skall anses vara för handen, innefattande viss utvidgning av

begreppet olycksfall i arbete på sätt närmare angivits i den allmänna motiveringen. Att i författningstexten lämna anvisningar rörande sambandet mellan olycksfallet samt förläggningen och förhållandena därstädes synes icke erforderligt. Då sådana fall givetvis kunna förekomma, i vilka ersättning ej bör utgå, har i enlighet med försäkringsrådets förslag orden »för sådant ändamål» inskjutits före ordet »uppehåller».

Enligt föreskrifterna i tredje stycket skola bestämmelserna i militärsättningsförordningen gälla i fråga om ersättningar enligt den nu föreslagna förordningen, därest ej annat direkt anges i densamma. Detta innebär, bland annat, att bevisbördan beträffande orsaken till iråkad sjukdom icke, på sätt statskontoret ifrågasatt, omkastats. Av hänvisningen till militärsättningsförordningen följer vidare, att ersättningar i princip bestämmas av riksförsäkringsanstalten samt att försäkringsrådet har samma funktioner med hänsyn till den nya förordningen som i fråga om militärsättningsförordningen. — Att i enlighet med vad riksförsäkringsanstalten ifrågasatt införa bestämmelser om särskild karenstid synes mig icke lämpligt.

2 §.

2 § motsvarar 3 § i promemorians författningsutkast.

Försäkringsrådet framhåller, att, om militärsättningsförordningen — såsom i 1 § tredje stycket föreslås — gjordes tillämplig å de tjänstepliktiga utan att något undantagsstadgande infördes, såsom ersättningsberättigande olycksfall under fullgörande av tjänsteplikt komme att godtagas även sådana fall, då enligt 2 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen ersättning icke skulle utgå. Beträffande innehållet i yttranden av försäkringsrådet ävensom av riksförsäkringsanstalten och statskontoret rörande ifrågavarande spørsmål må hänvisas till den allmänna redogörelsen för remissyttrandena.

Då ersättning enligt förordningens bestämmelser icke synes böra utgå i sådana fall, som försäkringsrådet åsyftat, har som ett första stycke i 2 § upptagits det stadgandet, att förordningen icke äger tillämpning å tjänstepliktig, vilken jämlikt 2 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke är att anse såsom arbetare.

Andra stycket i 2 § av departementsförslaget skiljer sig endast i formellt hänseende från 3 § i promemorians utkast. — Bestämmelsen att ersättning enligt den föreslagna förordningen icke utgår, om ersättning utgives enligt olycksfallsförsäkringslagen, innefattar — såsom i ett yttrande anförts — jämväl det fall, att ersättning enligt sistnämnda lag utgår på grund av frivillig försäkring för olycksfall utom arbete.

3 §.

Denna paragraf är likalydande med 4 § i promemorieutkastet.

Motsvarande bestämmelse finnes i sista punkten av 20 § olycksfallsförsäkringslagen.

4 §.

I 5 § av *promemorieutkastet* finnes upptaget det stadgandet, att vad enligt 6 § militärsättningsförordningen gäller angående dagen för olycksfallet skall, då fråga är om sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, avse dagen för sjukdomens yppande. Motsvarande bestämmelse finnes i 2 § yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Riksförsäkringsanstalten erinrar om att, enligt 6 § tredje stycket militärsättningsförordningen, ersättning, varom i paragrafen vore stadgat, icke utginge till fast anställt manskap vid försvarsväsendet, så länge anställningen varade, samt ej heller till annan fast anställd eller värnpliktig för tid, under vilken tjänstgöringen varade. I följd därav syntes, enligt anstaltens mening, tjänstepliktig, som under tid för tjänstepliktens fullgörande insjuknade i annan sjukdom än sådan, som berättigade honom till ersättning enligt olycksfalls- eller yrkessjukdomsförsäkringslagarna, icke kunna anses berättigad till ersättning för sådan sjukdom, så länge tjänsteplikten varade.

Försäkringsrådet anför, att, därest bestämmelsen i utkastets 5 § avsåge att uttala, att jämväl vid annan sjukdom än sjukdom till följd av olycksfall sjukpenning — om övriga villkor för erhållande av sjukpenning vore för handen — skulle utgå från och med dagen näst efter den, då sjukdomen yppats, ehuru väl att tjänsteplikten ännu varade, detta förhållande syntes böra uttalas tydligare, exempelvis genom ett stadgande, att bestämmelserna i 6 § tredje stycket militärsättningsförordningen icke skulle gälla. Försäkringsrådet hänvisade till vad riksförsäkringsanstalten anført.

Med anledning av de i yttrandena gjorda påpekandena har syntes erforderligt att, för vinnande av tydlighet, i 4 § direkt utsäga, från vilka tidpunkter olika förmåner skola utgivas. Av reglernas utformning följer, att bestämmelserna i 6 § tredje stycket militärsättningsförordningen icke bliva tillämpliga. *Departements-
chefen.*

5 §.

Paragrafen motsvarar 6 § i *promemorieutkastet*.

I enlighet med vad jag anført i det föregående skola enhetliga regler gälla för uppskattningen av årlig arbetsförtjänst, vare sig det är fråga om ersättning på grund av olycksfall eller i anledning av sjukdom, som ådragits annorledes än genom olycksfall. Härvid skola bestämmelserna i 9 § olycksfallsförsäkringslagen tillämpas, dock med den viktiga avvikelser, att inkomsten icke i något fall skall uppskattas till lägre belopp än 2,300 kronor. *Departements-
chefen.*

6 §.

Denna paragraf motsvarar 7 § i *promemorieutkastet*.

I *promemorian* anfördes härom:

Sjukpenning enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen är underkastad en begränsad differentiering efter försörjningsplikt.

Enligt 10 § i båda författningarna skall nämligen det avdrag å sjukpenningen med högst hälften, som må äga rum under tid för sjukhusvård, ske med skäligt hänsynstagande till ersättningstagarnas försörjningsplikt mot vissa anhöriga. För tillämpningen av stadgandet i olycksfallsförsäkringslagen hava försäkringsinrättningarna, enligt vad som inhämtats, uppställt vissa regler. Å sjukpenning enligt militärsättningsförordningen företages sålunda enligt riksförsäkringsanstaltens praxis intet avdrag för gifta ersättningstagare m. fl. Avdrag å sjukpenning till icke-försörjare sker enligt båda författningarna med $\frac{3}{4}$ av vårdavgiften, varav följer, att avdragen variera så avsevärt som från 75 öre till 3 kronor 50 öre för dag. En mera enhetlig avdragsregel kan anses särskilt påkallad i förevarande sammanhang, emedan vårdavgifterna här bliva starkt växlande till följd av att de tjänstepliktiga förhållandevis ofta komma att vårdas som utomlänspatienter. Med hänsyn till att sjukpenningen icke understiger 4 kronor 50 öre, har avdraget för icke-försörjare ansetts kunna generellt bestämmas till hälften av sjukpenningen.

Försäkringsrådet tillstyrker 7 § i utkastet.

Departements-
chefen.

Mot föreliggande förslag synes anledning till erinran icke föreligga.

7 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i utkastet.

Riksförsäkringsanstalten har, såsom förut nämnts, ansett erforderligt, att en bestämmelse intoges i den nya författningen, motsvarande 13 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen och innebärande möjlighet för riksförsäkringsanstalten att under vissa förutsättningar provisoriskt meddela beslut om ersättning utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättning bestämdes till lägre belopp eller funnes icke böra utgå.

Försäkringsrådet anför härom:

Stadgandet i 13 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen avser det fall, att någon tvekan ej råder i frågan från vilken försäkringsinrättning eventuell ersättning skall utgå, men att det är tveksamt, huruvida ersättning överhuvudtaget skall utgå. Det kan exempelvis vara ovisst, om en åkomma är följd av uppgivet olycksfall eller om ett inträffat olycksfall skall anses såsom olycksfall i arbete eller icke. Man synes i detta stadgande icke förutsätta den situationen, att om ett anmält olycksfall hos en arbetsgivare, som endast har försäkring för olycksfall i arbete, icke godkännes såsom olycksfall i arbete, ersättning ändock kan komma att utgå på grund av den skadades anställning hos annan arbetsgivare med frivillig försäkring för olycksfall utom arbete. I sistnämnda situation kommer tveksamheten, huruvida olycksfallet inträffat i arbete, att samtidigt gälla frågan från vilken försäkringsinrättning ersättningen skall utgå.

Försäkringsrådet erinrar i detta sammanhang om vissa bestämmelser i 13 § fjärde stycket olycksfallsförsäkringslagen samt yttrar vidare:

Dessa bestämmelser avse sådana fall, då det är tydligt, att den skadade är berättigad till ersättning för ett olycksfall men ovisst, från vilken försäkringsinrättning — riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt försäkringsbolag — ersättningen skall utgå. Det kan exempelvis vara ovisst vem som vid olycksfallet varit att anse såsom den skadades arbetsgivare.

Vid ersättningar till tjänstepliktiga kan det givetvis förekomma, att tvekan

uppstår om ersättning överhuvudtaget skall utgå av allmänna medel, t. ex. huruvida sjukdom skall anses ådragen under fullgörande av tjänsteplikt eller om ett olycksfall skall anses såsom olycksfall i förläggningen. Det kan då vara påkallat, att riksförsäkringsanstalten i den föreslagna förordningen tillerkännes samma rätt till provisorisk skadereglering, som enligt 13 § andra stycket tillkommer försäkringsinrättning enligt olycksfallsförsäkringslagen. Det kan vidare mer än väl förekomma, att tvekan kan råda, huruvida ersättning skall utgå från ömsesidigt försäkringsbolag eller av statsmedel. I sådana fall synes riksförsäkringsanstalten i den föreslagna förordningen böra tillerkännas samma rätt som enligt 13 § fjärde stycket olycksfallsförsäkringslagen tillkommer anstalten. Riksförsäkringsanstalten skulle således tillerkännas skaderegleringsrätt både enligt 13 § andra och fjärde styckena.

I anledning av vad myndigheterna anfört har jag funnit erforderligt att i förordningen såsom en ny 7 § intaga bestämmelser, motsvarande stadgandena i 13 § andra och fjärde styckena olycksfallsförsäkringslagen. Särskilda föreskrifter att riksförsäkringsanstalten skall äga återfå utgivna ersättningar av ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, om den ersättningsberättigade befinnes vara försäkrad i sådant bolag, torde icke erfordras.

Departements-
chefen.

8 §.

8 § motsvarar samma paragraf i utkastet.

I *promemorian* erinras om att, enligt den förut omnämnda kungörelsen den 30 juni 1942, nr 678, beträffande olycksfallsförsäkringslagens tillämpning å statsanställda arbetare gällde, bland annat, att ersättningarna skulle belasta visst förslagsanslag och utgivas av riksförsäkringsanstalten eller i vissa fall, efter beslut från anstalten om ersättningsrätten och ersättningarnas art och storlek, av respektive myndigheter, däribland domänstyrelsen (genom jägmästarna). I utkastet hade intagits föreskrift om motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 1942 års kungörelse i fråga om den nu föreslagna förordningen.

Stadgande av enahanda innebörd har upptagits i departementsförslaget.

Departements-
chefen.

9 §.

Denna paragraf motsvarar 9 § i utkastet.

Försäkringsrådet påpekar, att straffbestämmelsen i 34 § olycksfallsförsäkringslagen vid underlåtenhet av arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra något av vad honom enligt 21 § åligger icke medtagits.

Paragrafen synes böra kompletteras med en hänvisning även till 34 § olycksfallsförsäkringslagen.

Departements-
chefen.

10 §.

Denna paragraf innehåller, liksom 10 § i utkastet, bestämmelser om i vilken ordning tillämpningsföreskrifter skola utfärdas.

*Ikraftträdelsebestämmelserna.*Departements-
chefen.

I enlighet med vad förut anförts har förordningen genom ikraftträdelsebestämmelserna gjorts tillämplig även å de fall, då olycksfall inträffat eller sjukdom yppats före ikraftträdandet.

**Förordning angående ändrad lydelse av
31 § förordningen den 26 juni 1931
(nr 280) om erkända sjukkassor.**

Departements-
chefen.

I enlighet med vad arbetsmarknadskommissionen ifrågasatt och riksför-säkringsanstalten tillstyrkt torde 31 § andra stycket förordningen om erkända sjukkassor bära kompletteras så, att däri upptagna bestämmelser avse jämväl ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt.

Kostnaderna för de ersättningar av statsmedel, som kunna komma att utgå enligt de nu föreslagna bestämmelserna, synas bära belasta det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Av vad i det föregående anförts framgår, att inom socialdepartementet upprättats förslag till

- 1) lag med särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen av lagen om försäkring för olycksfall i arbete å vissa tjänstepliktiga, m. m.;
- 2) förordning om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt; samt
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor.

Av dessa förslag, vilka äro av den lydelse bilaga (*Bilaga A*)¹ till detta protokoll utvisar, torde allenast lagförslaget vara av natur att bära underställas lagrådets granskning.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets ut-låtande över förenämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Jan-Erik Stenius.

¹ De i bilagan intagna förordningsförslagen, vilka, fränsett en formell jämkning, äro lika lydande med de vid propositionen fogade förordningsförslagen, hava här uteslutits.

Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen av lagen
om försäkring för olycksfall i arbete å vissa
tjänstepliktiga, m. m.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Vid tillämpning av 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som skadats under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmåles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, skall, där den skadades årliga arbetsförtjänst understiger tvåtusentrehundra kronor, densamma dock beräknas till detta belopp.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande giltighet med avseende å tillämpning av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

2 §.

Arbetsgivare är pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erlagga det tillägg till försäkringsavgift, som må föranledas av tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, men äger icke tillämpning, om olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen yppats före lagens ikraftträdande.

Utkast till författningsbestämmelser, fogade till den inom statens arbetsmarknadskommissions kansli utarbetade promemorian.

Bilaga B.

Alt. I.

U t k a s t

till

Förordning

om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, som drabbat tjänstepliktig.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Där någon under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmäles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, skadats till följd av olycksfall eller annorledes ådragit sig sjukdom, skall, med nedan i 3 § angivna undantag, ersättning utgivas av allmänna medel.

I avseende å ersättning enligt denna förordning skola, där ej annat följer av vad nedan stadgas, bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 §.

Fullgörande av tjänsteplikt skall anses vara för handen endast under tid, då den tjänstepliktige uppehåller sig å anvisad arbetsplats eller därtill hörande förlägningsställe eller då den tjänstepliktige är stadd på färd till eller från arbetsplatsen eller förlägningsstället samt färden föranledes av och står i omedelbart samband med tjänsteplikten.

3 §.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej i den mån motsvarande ersättning i anledning av olycksfallet eller sjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

4 §.

Den skadade eller sjuke är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren må tillkalla.

5 §.

Vad enligt 6 § ovannämnda förordning den 18 juni 1927 gäller angående dagen för olycksfallet skall, då fråga är om sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, avse dagen för sjukdomens yppande.

6 §.

Den skadades eller sjukens årliga arbetsförtjänst beräknas efter de i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgade grunder, dock icke till lägre belopp än tvåtusentrehundra kronor.

7 §.

Beredes den skadade eller sjuke vård å sjukvårdsanstalt, skall rörande avdrag å sjukpenning gälla vad i 10 § ovannämnda förordning den 18 juni 1927 stadgas; dock att avdrag, där den ersättningsberättigade icke har försörjningsplikt, som angives i sagda paragraf, göres med hälften av sjukpenningen.

8 §.

Stadgandena i kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, skola lända till efterrättelse jämväl beträffande tillämpning av denna förordning å tjänstepliktiga, vilka anställts hos staten som tjänstepliktberättigad arbetsgivare.

9 §.

Rörande skyldighet för den skadade eller sjuke att lämna arbetsgivare eller arbetsföreståndare underrättelse om skadan eller sjukdomen samt för arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att göra anmälan därom till riksförsäkringsanstalten skola bestämmelserna i 20—21 §§ lagen om försäkring för olycksfall i arbete äga motsvarande tillämpning.

10 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för denna förordnings tillämpning, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den 1943; och skall ersättning i anledning av olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag, efter därom till riksförsäkringsanstalten gjord ansökan utgivas med tillämpning av stadgandena i 1—2 och 5—8 §§.

Alt. II.

Utkast

till

Lag

med särskild föreskrift i fråga om tillämpningen av 9 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å vissa tjänstepliktiga m. m.

Häriigenom förordnas som följer:

I fråga om tillämpningen av bestämmelserna i 9 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som skadats under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmäles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, skall särskilt gälla, att den skadades årliga arbetsförtjänst icke må beräknas till lägre belopp än tvåtusentrehundra kronor.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning med avseende å bestämmelserna i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Denna lag träder i kraft den _____ 1943, men äger ej tillämpning där olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen yppats före nämnda dag.

Utkast

till

Förordning

om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, som drabbat tjänstepliktig.

1—2 §§ enligt alt. I.

3 §.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej, där ersättning i anledning av olycksfallet eller sjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Ej heller skall ersättning enligt denna förordning utgå i den mån motsvarande ersättning utgives enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

4—10 §§ enligt alt. I.

Denna förordning träder i kraft den _____ 1943; och skall ersättning i anledning av olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag, efter därom till riksförsäkringsanstalten gjord ansökan utgivas med tillämpning av stadgandena i 1—2 och 5—8 §§, i den mån icke motsvarande ersättning utgår jämlikt i 3 § oförmälda författningar.

Alt. III.

Utkast

till

Lag

om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, som drabbat tjänstepliktig.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Där någon under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmäles i kungörelsen den 13 november 1942 (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, skadats

till följd av olycksfall eller annorledes ådragit sig sjukdom, skall ersättning utgivas av allmänna medel.

I avseende å ersättning enligt denna lag skola, där ej annat följer av vad nedan stadgas, bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 §.

Motsvarar 2 § i alt. I.

3—8 §§.

Motsvarar 4—9 §§ i alt. I.

9 §.

Ersättning enligt denna lag utgår ej i den mån motsvarande ersättning utgives enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

10 §.

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för ersättningar enligt denna lag i anledning av olycksfall samt för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet skall annan tjänstepliktberättigad arbetsgivare än staten till riksförsäkringsanstalten erlägga ett belopp, motsvarande i 15 § första stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete avsedd försäkringsavgift samt i 16 § första stycket samma lag omförd tilläggssavgift. De närmare grunderna för bidragets bestämmande fastställas av Konungen.

Av denna lag föranledda kostnader skola i övrigt bestridas av statsmedel.

11 §.

Beträffande olycksfall eller sjukdom, varå bestämmelserna i denna lag äro tillämpliga, skola bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar icke äga tillämpning.

12 §.

Motsvarar 10 § i alt. I.

Denna lag träder i kraft den 1943; och skall ersättning i anledning av olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag, efter därom till riksförsäkringsanstalten gjord ansökan utgivas med tillämpning av stadgadena i 1—2 och 4—8 §§, i den mån icke motsvarande ersättning utgår jämlikt i 11 § omförd lagar.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd
den 15 mars 1943.*

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 10 mars 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 februari 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen av lagen om försäkring för olycksfall i arbete å vissa tjänstepliktiga, m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsrådet Sven Björkholm.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 19 mars 1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 15 mars 1943 avgivna utlåtande över det den 26 februari samma år till lagrådet remitterade förslaget till *lag med särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen av lagen om försäkring för olycksfall i arbete å vissa tjänstepliktiga, m. m.*

Föredraganden erinrar om att statens arbetsmarknadskommission föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle utverka riksdagens medgivande, att föreskrifter finge utfärdas om utbetalning av familjetillägg till tjänstepliktig, varom nu vore fråga, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpas beträffande familjetillägg till tjänstepliktig under tiden för tjänstepliktens fullgörande. Föredraganden förordar bifall till detta förslag.

Föredraganden hemställer härefter, att förutnämnda lagförslag, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte — efter vidtagande av vissa redaktionella jämkningar — jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Tillika hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte

dels förelägga riksdagen till antagande de inom socialdepartementet upprättade förslagen till

1. förordning om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, samt

2. förordning angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor,

dels ock föreslå riksdagen medgiva Kungl. Maj:t att bemyndiga statens arbetsmarknadskommission att till ersättningsberättigad tjänstepliktig, varom nu är fråga, utbetala familjetillägg i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpas beträffande familjetillägg till tjänstepliktig under tiden för tjänstepliktens fullgörande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Bucht.